

Úvod

Téma této bakalářské práce zní: „Soudnictví ve věcech mládeže - alternativní opatření“. Dne 1. ledna 2004 nabyl účinnosti zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů. Tento zákon významně změnil dosavadní českou právní úpravu sankcionování mládeže a řízení ve věcech mladistvých. Je speciálním zákonem ve vztahu k obecným právním předpisům, a to především k trestnímu zákonu a trestnímu řádu, ale i k zákonu o rodině, zákonu o sociálně-právní ochraně dětí a k občanskému soudnímu řádu. Přijatý zákon významně změnil a doplnil dosavadní českou právní úpravu sankcionování mládeže a řízení ve věcech mladistvých.

Úkolem této práce bude zmapovat jednotlivá alternativní opatření ukládaná mládeži a dětem mladším patnácti let na základě zákona o soudnictví ve věcech mládeže. V rámci tohoto budu nejdříve krátce komentovat vývoj soudnictví ve věcech mládeže a dětí v historii našeho státu a soudnictví. Poté se budu věnovat platné právní úpravě a zejména pak skutečnostem, které podmiňují trestnost dětí a mládeže u nás s ohledem na jejich individuální rozumový a mravní vývoj uvnitř naší společnosti a kultury. V komentářích k ukládání jednotlivých opatření dětem a mladistvým se budu vyslovovat k odlišnostem, které zákon při ukládání těchto opatření stanoví tak, aby skupinu dětí a mladistvých co nejvíce odlišil od dospělých pachatelů.

V praktické části se pokusím zmapovat v rámci statistického šetření ukládání jednotlivých opatření. Shromážděné statistické výstupy okomentuji a porovnam s poznatky, jenž jsem získala od pracovníků probační a mediační služby při shromažďování podkladů pro tuto práci. Dále se budu věnovat konkrétním probačním programům akreditovaných Ministerstvem spravedlnosti ČR. Pomocí kazuistik se pokusím osvětlit osobní, rodinné a sociální poměry mladistvých a dětských delikventů, které je přivedly až k provinění nebo činu jinak trestnému.

Základním úkolem této práce je pomocí rozboru jednotlivých opatření, provedených statistických šetření a poznatků získaných od probačních úředníků zjistit, zda byly vytvořeny dostatečné podmínky pro uplatňování zákona o soudnictví ve věcech mládeže v praxi. Z metodologického hlediska bude pro potřeby této práce využita srovnávací metoda.

Teoretická část

1 HISTORICKÝ POHLED NA PRÁVNÍ ÚPRAVU SOUDNICTVÍ VE VĚCECH MLÁDEŽE V PROMĚNÁCH STALETÍ

Pokud se chceme zabývat alternativními opatřeními ukládanými mladistvým a dětem mladším patnácti let musíme si nejprve přiblížit některé aspekty historického vývoje českého trestního zákonodárství nad mládeží.

„V dobách nejstarších platilo domácí právo obyčejové. Toto sice rozlišovalo dva věkové stupně nedospělost a dospělost, ale věková hranice odlišující nedospělost od dospělosti nebyla jednotná.“¹⁾ Povětšinou se určovala různě. „V 15. století již sice byla dospělost určována dosažením určitého počtu let, ale tento počet se lišil co do stavu a pohlaví, k němuž osoba náležela. Později se tato hranice díky Koldínovým právním městským sjednotila na 15 let u žen a 20 let u mužů.“²⁾ Mladý věk pachatele sloužil však jen jako určitá polehčující okolnost mající vliv na výměru trestu. Tento vliv, úleva, spočíval často pouze v tom, že místo vpletení do kola byl odsouzený „pouze“ utopen. V *Constitutio Criminalis Carolina* vydaném Karlem V. bylo již přímo stanoveno mírnější posuzování trestných činů mladistvých. Pachatel krádeže do 14 let nesměl být trestán trestem smrti.

K dalšímu posunu došlo až vydáním Hrdelního řádu císaře Josefa I. z roku 1707. Tento dokument všeobecně prohlásil mladistvý věk za polehčující okolnost. „V *Konstitutio criminalis Theresiana* z roku 1768 bylo již o osobách mladistvých samostatně pojednáváno v I. díle, článku 11. Věk mladistvých byl stanoven do 16 let a označen za okolnost polehčující. Rozlišovala se také tři věková období, a to dětství (do 7 let věku), nedospělost (do 14 let věku) a věk mladistvý (do 16 let věku). Do 7 let věku nebyly osoby vůbec trestně odpovědné. Od 7 do 14 let věku měly trestní odpovědnost zúženou a od 14 do 16 let věku již byly osoby plně trestně odpovědné. Přičemž věk do 16 let byl polehčující okolností. Věřilo se v polepšení mladistvého pachatele, a to v duchu myšlenky, že účelem trestu nemá být zničení pachatele činu, ale jeho polepšení.“³⁾

„V rakouském trestním zákonu z roku 1852 bylo období úplného vyloučení trestní odpovědnosti ukončeno dovršením 10. roku věku. Období zmenšené trestní odpovědnosti od 10. roku věku do dovršení 14 let věku a období mírnějšího trestání bylo stanoveno od 14. roku věku do 20 let. Všeobecně panoval názor, že trestnost, ale i přičetnost je v dětském věku vyloučena. Beztrestnost se tedy zakládala na nezpůsobilosti spáchat delikt.“⁴⁾

Tento trestní zákoník platil i na území nově vzniklé Československé republiky, a to až do přijetí zákona z 11. března 1931 č. 48 Sb., z. a n. o trestním soudnictví nad mládeží. Nový zákon jednak komplexně upravil trestní odpovědnost mladistvých ve věku 14 až 18 let a trestněprávní následky jejich činů označil názvem provinění. Dále nově koncipoval účel a zvláštní odchyly trestního řízení ve věcech mládeže.

Trestná činnost se zásadně projednávala v trestním řízení proti mladistvým, kde se uplatnily obecné trestně procesní předpisy jen tehdy, pokud zákon o trestním soudnictví nad mládeží speciální úpravu neobsahoval. Zákon především v zájmu zkráceného řízení ve věcech mladistvých značně zjednodušoval trestní proces. Velký význam přikládal i důkladnému zjištění osobních a rodinných poměrů mladistvého provinilce. Upravoval dále i alternativy vazebního stíhání mladistvých a odchyly hlavního líčení v zájmu omezení jeho možných nepříznivých vedlejších dopadů, rozšiřoval okruh osob oprávněných podat ve prospěch mladistvého opravný prostředek a řadu dalších, na tu dobu velmi progresivních norem.

Tento velmi moderní zákon však platil na našem území pouze 8 let. Vyhlášením Protektorátu Čechy a Morava se uvnitř tohoto státního útvaru objevilo několik skupin mladistvých obyvatel s rozlišným právním režimem. Mládež německé národnosti, české národnosti a židovské národnosti. Tyto skupiny podléhaly každá jiným právním předpisům. Zákon o soudnictví nad mládeží se stal platným pro všechny národnostní skupiny na území Československé republiky až v roce 1945 a platil až do roku 1950, kdy byla problematika mladistvých upravena v novém trestním zákoně č. 86/1950 Sb.

V tomto novém trestním zákoně sice několik převzatých ustanovení zohledňovalo specifika věkové kategorie dospívajících, tyto však nepředstavovaly ucelený specializovaný systém justice mládeže, jak tomu bylo v minulosti. V průběhu dalších let docházelo k vypouštění těchto důležitých ustanovení, a to až do roku 1961, kdy byl přijat nový trestní zákon a trestní řád.

Zde se opětovně naplno objevují znaky výchovného významu vyvození trestní odpovědnosti a jejich důsledku u dospívajícího jedince. Toto se konkrétně projevilo v materiálním znaku trestného činu a v mírnějších trestněprávních následcích. V trestním řízení se objevil institut obligatorní obhajoby, zpřísnění podmínek pro uvalení vazby, výchově orientovaný průběh hlavního líčení, jakož i rozsáhlé možnosti zjišťovat a přihlížet k výsledkům zpráv o osobních a rodinných poměrech mladistvého.

Reforma trestního práva, která byla prováděna od roku 1989 prostřednictvím novel trestního zákona a trestního řádu se soudnictví ve věcech mladistvých významněji nedotkla. Projevila se především v aplikační praxi, která začala u mladistvých hojně využívat nových

trestněprávních a trestně procesních institutů. Jednalo se především o podmíněné upuštění od potrestání, nový alternativní trest obecně prospěšných prací a také o odklony od trestního stíhání ve formě narovnání a podmíněného zastavení trestního stíhání. Zavádění alternativních řešení trestních věcí se však týkalo všech pachatelů bez ohledu na jejich věk. Jedinou výjimkou byl nově zakotvený institut zániku nebezpečnosti trestného činu spáchaného mladistvým. Tento institut byl posléze převzat do nového zákona o soudnictví ve věcech mládeže z roku 2003.

Na předloze nového zákona se začalo pracovat již v roce 1997 v rámci Komise pro rekodifikaci trestného práva hmotného a procesního ustavené při ministerstvu spravedlnosti. V průběhu roku 2000 byl připraven a schválen vládou věcný záměr nového zákona. V roce 2001 byl pak nový zákon schválen vládou a postoupen k projednávání do Parlamentu ČR. Zde z něho v rámci připomínkování byl vypouštěn nově navrhovaný institut ochranné rodinné výchovy a z působnosti zákona byla vyňata věková kategorie mladých dospělých, tj. osoby, které jsou ve věku 18 až 21 let. Takto pozměněný vládní návrh zákona byl projednán a schválen Parlamentem České republiky a dne 31. 7. 2003 uveřejněn ve Sbírce zákonů ČR. Zákon nabyl účinnosti dnem 1. ledna 2004.

2 SROVNÁNÍ TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI DÍTĚTE MLADŠÍHO PATNÁCTI LET, MLADISTVÉHO A DOSPĚLÉHO

Pachatelem trestného činu může být dle českého trestního práva pouze osoba, která naplní tři základní podmínky. Jedná se o fyzickou osobu, přičetnou, která dovršila patnáctý rok věku. To jsou základní podmínky právní odpovědnosti v českém právní řádu.

S ohledem na okolnosti konkrétního případu lze přihlídnout k některým dalším podmínkám mezi něž může například patřit, zda je osoba pachatele dostatečně rozumově a mravně vyspělá nebo tato osoba naplňuje některé další znaky, což ji z hlediska podrobnějšího právního rozboru činí subjektem konkrétním nebo speciálním. Rozborem těchto základních znaků charakterizujících pachatele trestného činu tedy nyní nastíním rozdíly mezi jednotlivými shora uvedenými skupinami.

2.1 Fyzická osoba

Prvým rozebíraným základním znakem je tedy potřeba účasti fyzické osoby na trestném činu. České trestní právo spočívá na základě individuální odpovědnosti, nezná kolektivní odpovědnost, nezná ani odpovědnosti za cizí vinu, nezná odpovědnost právnických osob. U nás tedy může být pachatelem trestného činu pouze jednatel, který trestný čin spáchal nebo se na něm účastnil.

Tuto skutečnost ve většině případů naznačuje zvláštní část trestního zákona použitím slova „kdo“ před popisem jednotlivých skutkových podstat. Výjimku tvoří pouze trestné činy vyžadující zvláštní způsobilost, či postavení pachatele (např. vražda novorozence dítěte matkou).

2.2 Přičetnost

„Přičetností rozumíme způsobilost být pachatelem trestného činu, pokud závisí na duševních schopnostech pachatele.“⁵ Trestní ani jiný zákon našeho právního řádu nedefinuje pojem přičetnosti. Zato však velice přesně stanoví podmínky, kdy není pachatel trestného činu trestně odpovědný. „Kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu nemohl rozpoznat jeho nebezpečnost pro společnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.“⁶

Nelze však zjednodušeně říci, že kdo trpí duševní chorobou není trestně odpovědný.

Taková osoba musí být v důsledku duševní poruchy zbavena schopnosti rozpoznat nebezpečnost svého jednání nebo schopnosti ovládnout své jednání. Duševní porucha a ztráta rozpoznávací nebo ovládací schopnosti musejí být dány v době činu současně.

Pokud se zaměříme na duševní poruchu, jako první ze dvou povinných podmínek, kdy není pachatel pro nepřičetnost odpovědný, můžeme ji obecně označit jako zřetelnou odchylku od běžné normy. Duševní porucha může být přechodná, dlouhodobá nebo trvalá. Duševní porucha může být způsobena samotnou duševní chorobou nebo může být vyvolána požitím návykových látek, jako jsou alkohol nebo omamné látky.

K naplnění druhé z podmínek nepřičetnosti pak postačí naplnění pouze jedné z nich, tedy buďto schopnosti rozpoznávací nebo ovládací. Schopnost rozpoznávací spočívá v schopnosti pachatele rozpoznat, že míra nebezpečnosti jeho činu pro společnost je již na stupni, kdy by mohl být tento čin kvalifikován dle příslušné skutkové podstaty jako trestný čin nebo provinění. Nedostatek ovládací schopnosti pak spočívá v neschopnosti pachatele ovládnout své vlastní jednání. Mezi duševní poruchou a ztrátou alespoň jedné z obou schopností musí být příčinná souvislost.

Trestní zákon kromě výše rozebíraného pojmu nepřičetnosti rozpoznává ještě pojem zmenšené přičetnosti. Ve stavu zmenšené přičetnosti však zůstává pachatel trestně odpovědný. Tento stav má pouze význam pro případný zvláštní postup vůči němu. Trestní odpovědnost je vyloučena pouze u případů nezaviněné nepřičetnosti.

2.2.1 Podmíněná či relativní odpovědnost mladistvých

Poprvé v naší historii byla tato konstrukce využita v zákoně č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží. Tato úprava byla v roce 1950 zrušena společně s celým zákonem. Trestněprávní předpisy upravujícími problematiku mladistvých byly včleněny do obecných trestněprávních předpisů. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže se k této osvědčené konstrukci opětovně vrátil.

Mladistvý je dle § 11 trestního zákona v zásadě trestně odpovědný. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže však reaguje na skutečnost, že stupeň mravní a rozumové vyspělosti může být u jednotlivých mladistvých velmi rozdílný, a proto stanoví: „Mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat nebezpečnost činu pro společnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.“⁷⁾ Zatímco tedy trestní zákon využívá pojmu duševní poruchy, zákon o soudnictví ve věcech mládeže využívá pojem rozumové a mravní vyspělosti. V tomto je spatřován zásadní

rozdíl mezi trestní odpovědností a přičetností mladistvého a dospělého. Přímá návaznost na zákon č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží je zde tak více než patrná.

Klíčovým pojmem je pojem rozumové a mravní vyspělosti. Rozumová a mravní vyspělost se skládá ze dvou základních složek, které se navzájem ovlivňují. Rozumový vývoj je představován individuálním nabýváním schopností pojmového myšlení. Mravní vývoj pak představuje individuální rozvoj osobnosti během něhož si tato osvojuje normy chování běžné v dané společnosti a nabývá tak morální kvality.

Dospívání je proces, který neprobíhá u každého dítěte stejně. Stanovená věková hranice patnácti let sice předpokládá, že v tomto věku již mladistvý potřebnou rozumovou a mravní vyspělost má. Tento předpoklad však nemusí být v praxi naplněn. Pokud si tedy mladistvý není schopen uvědomit, že dělá něco špatného, co odporuje hrubě normám společnosti v níž žije, nemůže být za takové jednání nikdy odsouzen.

2.3 Věk

„Kdo v době spáchání činu nedovrší patnáctý rok svého věku, není trestně odpovědný.“⁸⁾ Z citace § 11 trestního zákona jasně vyplývá, že hranice patnácti let se obecně považuje za takový věk, kdy již dítě dosáhlo takového stupně rozumové a mravní vyspělosti, že je schopno uvědomit si protiprávnost svého jednání. Děti mladší patnácti let věku se tedy považují obecně za nezpůsobilé porušit trestní právo a tudíž nejsou ani trestně odpovědné. Protiprávní čin takového dítěte nemůže být nikdy trestným činem ani proviněním, ale stává se činem jinak trestným.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže rozlišuje ještě jednu podstatnou věkovou hranici a to sice hranici dvanácti let. Tento věk je obecně považován na věkovou hranici, kdy se již dítě považuje za schopné se k věci vyjádřit, respektive rozhodnout o sobě.

Osoby, které v době spáchání protiprávního činu dovršili patnáctý rok věku a ještě nedosáhli osmnáctého roku věku, jsou zákonem o soudnictví ve věcech mládeže definovány jako mladiství. Přesně zákon o soudnictví ve věcech mládeže říká: “Podle tohoto zákona se rozumí mladistvým ten, kdo v době spáchání provinění dovrší patnáctý rok a nepřekročí osmnáctý rok svého věku.“⁹⁾

Dovršením osmnáctého roku věku se stává osoba plně trestně odpovědnou.

3 POJETÍ TRESTNÉHO ČINU VE SMYSLU TRESTNÍHO ZÁKONA, PROTIPRÁVNÍHO ČINU A ČINU JINAK TRESTNÉHO

Pojem trestného činu je možno vyjádřit následujícím způsobem:

"Trestný čin neboli čin soudně trestný je čin, který konkrétně vykazuje zákonem diferencovaný stanovený typový charakter a stupeň společenské nebezpečnosti pro společnost vyjádřený v zákonné skutkové podstatě pomocí znaků objektu, objektivní stránky, subjektu a subjektivní stránky, za který zákon stanoví trest." ¹⁰⁾

Trestný čin je jediným a výlučným základem trestní odpovědnosti podle českého trestního práva. Dle tohoto musí jít o čin nebezpečný, škodlivý pro společnost. Mezi základní prvky, ze kterých se takový trestný čin skládá, patří objekt, objektivní stránka, subjekt a subjektivní stránka. Nebezpečnost činu pro společnost určitého charakteru a určitého stupně pak představuje materiální stránku trestného činu. Definici trestného činu obsahuje § 3 trestního zákona.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže však hovoří o takzvaném protiprávním činu. Protiprávním činem se ve smyslu tohoto zákona rozumí provinění, trestný čin nebo čin jinak trestný. Proviněním je v podstatě nazýván trestný čin spáchaný mladistvým. Jde pouze o jinou terminologii, neboť zákon o soudnictví ve věcech mládeže žádné provinění nestanovuje a odkazuje se v tomto ohledu výhradně na trestní zákon. Zásadní rozdíl mezi trestním zákonem a zákonem o soudnictví ve věcech mládeže spočívá v materiálním znaku trestného činu a provinění. Zatímco v trestním zákoně postačí pachateli k naplnění materiální stránky trestného činu stupeň nebezpečnosti pro společnost vyšší než nepatrný, zákon o soudnictví ve věcech mládeže vyžaduje, aby stupeň nebezpečnosti činu pro společnost byl vyšší než malý. Toto je nejzásadnější rozdíl mezi konstrukcí trestného činu a provinění.

Čin jinak trestný, jako další z protiprávních činů upravených v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže, je čin, který je ve smyslu trestněprávních předpisů relativně beztrestný. I když jindy, za jiných okolností, by byl činem trestným. Jedná o čin, který je pro společnost nebezpečný v zákonem požadovaném stupni, ale vzhledem k nedostatku věku a přičetnosti pachatele, nemůže být trestným činem ani proviněním.

4 OPATŘENÍ UKLÁDANÁ MLADISTVÝM

Pod pojmem opatření ukládaná mladistvým se rozumí v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže veškeré právní následky spáchaného provinění. K mladistvým je přistupováno jako k nevyzrálým dospívajícím jedincům, kteří ještě nemají zcela vyvinutý žebříček hodnot. Ze systému opatření, které lze v reakci na spáchané provinění mladistvému uložit, tak jednoznačně vyplývá snaha po obnově sociálního zázemí. Snaha po ochraně mladistvých před škodlivými vlivy a po předcházení páchaní dalších provinění. Všeobecně je tak předpokládáno, že při vytvoření správných podmínek pro další zdravý a rozumový vývoj mladistvého jedince je šance na převýchovu mnohem vyšší než u dospělého pachatele. Pro opatření ukládané mladistvým pachatelům je tak namísto modelu odplatné trestní spravedlnosti přijat model obnovující trestní spravedlnosti.

Ukládané opatření tvoří odstupňovaný a provázaný systém, který na svém začátku nabízí řešení odklonem za využití specifických mediačních metod směřujících především k narovnání vztahů a stabilizaci mladistvého do budoucna. Následují pak výchovná a ochranná opatření, jako méně intenzivní opatření, s účelem sledovat a stabilizovat další vývoj mladistvého provinilce. Dalším krokem jsou pak u závažnějších provinění alternativní trestní opatření nespojená s výkonem trestu. Opatření spojená s nepodmíněným odnětím svobody pak nastupují až v poslední řadě jako krajní řešení. Přesto i tato mají kratší dobu trvání. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže umožňuje především značnou diferenciaci jednotlivých ochranných opatření, možnost individuálního přístupu ke každému jednotlivému pachateli a stanovení co nejoptimálnější možnosti řešení tak, aby bylo co nejlépe dosaženo potřebného účinku - opětovného začlenění mladistvého do společnosti.

V prvopočátku je tedy nutno zvážit, zda by věc nemohla být řešena odklonem od trestního stíhání tak, aby byl mladistvý ušetřen zážitků spojených trestním stíháním. Až poté by mělo být zvažováno uložení výchovných nebo ochranných opatření, které můžeme považovat za opatření méně narušující jeho vývoj, zabráňující páchaní dalšího provinění.

Při jejich ukládání je nutné zvažovat uložení alternativních trestních opatření spojených s probačními prvky, která nejsou spojená s trestem odnětí svobody a jsou například vykonávána ve společenství nebo za aktivního působení blízkého sociálního okolí mladistvého. Opatření spočívající v nepodmíněném odnětí svobody by měla být ukládána až

jako krajní řešení situace. Vždy ale s širokou nabídkou možností integračních a vzdělávacích programů, tak aby bylo dosaženo již výše zmiňovaného cíle v rámci obnovující trestní spravedlnosti.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže tak stanoví tři základní druhy opatření, které lze mladistvému uložit. Jedná se o: výchovná opatření, ochranná opatření a trestní opatření.

5 UKLÁDÁNÍ A DRUHY VÝCHOVNÝCH OPATŘENÍ

Druhy výchovných opatření jsou taxativně vyjmenovány v § 15 odst. 2 zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Jak již bylo výše uvedeno jsou považována za mírnější druh sankcí v rámci zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

„Smyslem ukládání výchovných opatření však není represivní působení, nýbrž řešení stávající situace mladistvého při zachování potřebných záruk ochrany společnosti před trestnou činností.“¹¹⁾

To však neznamená, že by výchovné opatření neobsahovalo újmu jako takovou. Naopak většina výchovných opatření je spojena s omezením běžného způsobu života mladistvého. Výchovná opatření umožňují individuálně reagovat jak na stíhané provinění, tak na osobní poměry mladistvého provinilce. Jednotlivá výchovná opatření lze uložit po celou dobu trvání trestního řízení s mladistvým, a to jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem. Konec výchovného opatření nastává uplynutím jeho doby, jeho splněním, zrušením, odvoláním souhlasu mladistvého tam, kde je takového souhlasu k uložení výchovného opatření zapotřebí.

Úplný výčet výchovných opatření upravuje zákon o soudnictví ve věcech mládeže:

„Výchovnými opatřeními jsou

- a) dohled probačního úředníka,
- b) probační program,
- c) výchovné povinnosti,
- d) výchovná omezení,
- e) napomenutí s výstrahou.“¹²⁾

5.1 Dohled probačního úředníka

Výchovné opatření dohled probačního úředníka lze považovat za velmi citelný zásah do běžného způsobu života mladistvého. Toto výchovné opatření v sobě zahrnuje dvě základní složky.

Za prvé je to kontrola, která představuje pravidelné sledování života mladistvého probačním úředníkem. Účelem této pravidelné kontroly je především zabránit mladistvému v případném dalším páčání trestné činnosti a kontrolovat, zda jsou naplňovány povinnosti, které mohou pro mladistvého vyplývat z dalších výchovných opatření.

Za druhé je to pak pomoc, která by měla zahrnovat odborné vedení, poradenství za účelem opětovného začlenění mladistvého do společnosti tak, aby v budoucnu vedl řádný život.

Kontrola probačního úředníka představuje průběžné shromažďování informací o poměrech mladistvého, o jeho sociální situaci, majetkových a osobních poměrech, vzdělání, zaměstnání. Za samozřejmé se pak považuje shromažďování informací o dodržování podmínek uložených výchovným opatřením a pravidel dohledu dohodnutých s probačním úředníkem. Výsledky své kontrolní činnosti probační úředník předává soudu pro mládež nebo státnímu zástupci podle toho v jaké fázi řízení bylo výchovné opatření dohled probačního úředníka uloženo.

Velice důležité při tom je, aby kontrolní činnost nepřekročila určitou mez a nestala se přehnaně represivní a svazující. Pak by se mohlo dojít k nenaplnění druhé základní složky tohoto výchovného opatření, tedy pomoc při integraci mladistvého zpět do společnosti.

Povinnosti mladistvého vůči probačnímu úředníkovi v rámci jeho dohledu specifikuje zákon. Jedná se především o povinnost spolupracovat s probačním úředníkem stanoveným způsobem. Dostavovat se k němu ve lhůtách, které mu stanoví. Informovat ho o svém pobytu, zaměstnání a dodržování výchovných opatření, povinností nebo omezení. Dále pak o dalších důležitých okolnostech pro výkon dohledu. Umožnit mu vstup do obydlí, ve kterém se zdržuje.

Z povinnosti mladistvého informovat probačního úředníka o jiných důležitých okolnostech pro výkon dohledu jasně vyplývá, že má probační úředník určitou volnost ve stanovení podmínek dohledu. Musí však postupovat v mezích zákona.

„Jestliže se ukáže, že úplné nebo včasné plnění výchovného opatření je pro mladistvého nemožné nebo je nelze na něm spravedlivě požadovat, soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce nařízené výchovné opatření zruší nebo změní.“¹³⁾

K uložení výchovného opatření dohled probačního úředníka, v jiné fázi než v rozhodnutí o věci samé, je nutný souhlas mladistvého.

5.2 Probační program

Základním cílem působení probačního programu jako dalšího výchovného opatření je odstranění konfliktních stavů spojených s projednávanými činy mladistvých a zejména pak vypořádání vztahů vzniklých mezi mladistvým a poškozeným, kterému byla jeho činem

způsobena škoda.

Probační program musí být uložen dle seznamu schválených probačních programů vedených Ministerstvem spravedlnosti ČR. Probační program přitom musí být vhodný vzhledem k potřebám mladistvého a zájmům společnosti. Mladistvému musí být poskytnuta dostatečná možnost seznámit se s jeho obsahem. Zároveň musí mladistvý s účastí na takovém programu souhlasit a to v každé fázi řízení. V opačném případě nelze výchovné opatření probační program uložit.

Souhlas mladistvého musí být dán osobně a způsobem nevzbuzujícím pochybnosti. V žádném případě nemůže být dán jeho zákonným zástupcem. Seznámení mladistvého s obsahem probačního programu musí odpovídat jeho rozumové a mravní vyspělosti.

Dále je nutné, aby se probační úředník na rozdíl od výchovného opatření dohledu neomezil pouze na monitorování chování mladistvého, ale byl s mladistvým v těsném kontaktu a postupoval v součinnosti s ním.

Účelem výchovného opatření probační program je také odstranění konfliktních vztahů mezi mladistvým provinilcem a poškozeným. Povinnost nahradit podle svých sil způsobenou škodu je tedy mnohdy součástí probačního programu. V tomto případě však má taková povinnost výhradně výchovný charakter a má sloužit k urovnání jeho poměrů. Mladistvý tuto povinnost plní jen v rozsahu, v jakém mu to dovolují jeho finanční poměry. Pokud povinnost nahradit škodu neplní, je toto pro dohlížející orgán jasným signálem, že mladistvý není schopen dostát svým povinnostem. V takovém případě může dojít k pokračování v trestním stíhání nebo k nařízení výkonu trestu.

Zprávu o neplnění probačního programu je přitom probační úředník povinen podat příslušnému orgánu bez zbytečného odkladu. Ve zprávě podané po ukončení probačního programu probační úředník shrne výsledky své dohledové činnosti. Ve zprávě uvede, jak probační program probíhal, jak mladistvý dodržoval stanovená pravidla a zejména pak, zda se podařilo dosáhnout cíle, který probační program sledoval.

5.3 Výchovné povinnosti

Výchovné povinnosti jako výchovné opatření mají za úkol především upravit osobní poměry mladistvých, urovnat jejich vztahy s poškozenými a upravit jejich jednání do souladu s platnými právními normami. Svoji povahou jsou vlastně obdobou povinností uvedených v trestním zákoně uplatňovaných v souvislosti s podmíněným odsouzením, podmíněným

upuštěním od potrestání a podmíněným odsouzením s dohledem. Mezi výchovnými povinnostmi nalézáme také obdobu trestu obecně prospěšných prací tak, jak je uplatněn v trestním zákoně.

Výchovné povinnosti lze, stejně jako předchozí výchovná opatření, uložit jak v průběhu řízení před rozhodnutím o věci samé, tak i při rozhodnutí ve věci společně s trestními a ochrannými opatřeními. Před rozhodnutím ve věci samé je třeba k uložení výchovného opatření výchovné povinnosti souhlasu mladistvého. Výchovné opatření výchovné povinnosti končí pokud je vzat souhlas mladistvého zpět. K uložení výchovného opatření výchovné povinnosti v rozhodnutí ve věci samé není třeba souhlasu mladistvého.

Výchovné povinnosti mají formu déle trvajících opatření i jednorázového plnění. Příkladem prvního je povinnost podrobit se ve volném čase vhodnému programu sociálního výcviku, tak jak je definováno v § 18 odst. 1, písm. g), zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

Příkladem jednorázového plnění je povinnost zaplatit jednorázově přiměřenou peněžitou částku obětem trestné činnosti tak, jak je to upraveno v § 18 odst. 1, písm. b), zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Na rozdíl od výchovných omezení mají výchovné povinnosti formu příkazu k pozitivnímu jednání. Tedy formu něco pozitivního vykonat.

Pokud se zaměříme na komentář jednotlivých výchovných povinností, pak výchovnou povinnost mladistvého bydlet s rodiči nebo s jiným dospělým, který je odpovědný za jeho výchovu, může soud, v přípravném řízení státní zástupce, uložit v případech, kdy lze reálně předpokládat, že by takový život mladistvého vedl ke zkvalitnění nebo obnovení jeho sociálního zázemí. Proto je nutné před uložení této výchovné povinnosti dokonale znát poměry v rodině. Případně se je pokusit upravit působením orgánu sociálně právní ochrany dětí.

Povinnost zaplatit přiměřenou peněžitou částku na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti je možno uplatnit pouze v případech, kdy lze mít jednoznačně za to, že tato peněžitá částka bude čerpána výhradně z prostředků mladistvého. I tak je si třeba uvědomit, že takto dojde k odčerpání určité části majetku mladistvého. Stanovená částka musí být přiměřená majetkovým poměrům mladistvého i povaze spáchaného činu. Vše pak musí proběhnout v souladu se zákonem o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti.

Výchovná povinnost společensky prospěšné činnosti může být mladistvému uložena pouze v době jeho volného času. Její výkon nesmí v žádném případě narušit školní výuku nebo jinou přípravu mladistvého na jeho povolání, případně výkon jeho zaměstnání. Rozsah tohoto výchovného opatření je omezen vždy pouze na maximálně 4 hodiny denně, 18 hodin týdně a 60 hodin celkem. Při určení konkrétní činnosti se přitom vychází ze zdravotní způsobilosti

mladistvého.

Výchovná povinnost - usilovat o vyrovnání s poškozeným a nahradit podle svých sil škodu způsobenou proviněním anebo jinak přispět k odstranění následku provinění - má jednoznačně reparační charakter. Mladistvý má povinnost podle svých sil nahradit škodu, kterou způsobil. Důraz je zde kladen především na podniknutí kroků, přičemž k úplné náhradě škody nemusí vůbec dojít. V tomto případě k pozitivnímu ovlivnění jednání mladistvého. Mladistvý je škodu povinen nahradit jen v rozsahu, který mu dovolují jeho příjmové a majetkové poměry.

Výchovná povinnost podrobit se léčeni závislosti na návykových látkách má obdobnou podobu jako povinnost podrobit se léčeni v rámci § 72 trestního zákona. Nemá však podobu ochranného léčeni a vyznačuje se rozdílným právním režimem. Je také chápána jako mírnější forma, která umožňuje širší škálu individualizace procesu a jeho možnou kombinaci s dalšími resocializačními programy. Léčba závislosti v rámci výše zmiňované výchovné povinnosti je jako alternativa trestního opatření mnohem lépe přijímána a díky své dobrovolnosti je mnohdy úspěšnější než léčba uložená dle § 72 trestního řádu.

Výchovné opatření podrobit se v rámci výchovných povinností různým programům sleduje jediný základní cíl, kterým je změna osobních poměrů mladistvého k lepšímu. Jeho opětovné začlenění do společnosti a vytvoření podmínek pro další rozvoj. Všechny programy musí být akreditovány ministerstvem spravedlnosti. Před jejich uložením je nutno velice pečlivě zjistit vztah mladistvého ke konkrétnímu programu, neboť bez jeho osobního kladného přístupu by program nesplnil svůj účel.

5.4 Výchovná omezení

Výchovná opatření v podobě výchovných omezení jsou uvedena v § 19 zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Představují významný zásah do svobody jednání mladistvého. Výchovná omezení jsou většinou zákazy, které mladistvým zakazují chovat se určitým způsobem, navštěvovat určitá místa a podobně.

Prostřednictvím výchovných omezení lze mladistvému zakázat, jak jednání, která jsou nedovolená, tak jednání, která jsou pro ostatní členy společnosti dovolená. Mladistvému jsou taková dovolená jednání zakázána s ohledem na jeho předchozí protiprávní činnost, nebo s ohledem na zdravotní stav, v němž tuto protiprávní činnost páchal.

Výchovná omezení slouží především k zajištění ochrany mladistvého před škodlivými

vlivy, které by mohly předcházet páchání dalších provinění. Snaží se jím zabránit, aby se nezdržoval na nevhodných místech, nestýkal se určitými osobami, nekonal určité rizikové aktivity. Musí však také usměrňovat jeho výchovu a způsob jeho života.

Výčet výchovných omezení tak, jak je předkládá § 19 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, je pouze demonstrativní. Mladistvému lze uložit úplně jiné omezení. Je možné vedle sebe uložit několik omezení nebo je vzájemně kombinovat. Uložení výchovného omezení nesmí však v žádném případě narušit přípravu mladistvého na budoucí povolání nebo výkon jeho zaměstnání. Dohled nad dodržováním uložených omezení zajišťuje probační a mediační služba. Za tímto účelem musí probační úředník navštěvovat mladistvého ve škole, zaměstnání a místě bydliště.

V průběhu řízení je třeba k uložení výchovného omezení souhlasu mladistvého. V rozhodnutí o věci samé je možno toto výchovné opatření uložit nezávisle na jeho souhlasu.

5.5 Napomenutí s výstrahou

Napomenutí s výstrahou zaujímá mezi výchovnými opatřeními pozici výchovného opatření, které je spojeno jen s minimálním zásahem do svobod a jednání mladistvého. Jedná se zcela výhradně o jednorázový akt menší intenzity. Lze ho uložit, stejně jako předchozí výchovná opatření, jak v průběhu řízení, tak při rozhodnutí o věci samé. Jeho využití v průběhu řízení je však velice diskutabilní. V průběhu řízení je k jeho uložení potřeba souhlasu mladistvého. Za takových okolností se jeho výchovná funkce vytrácí.

Podstatou působení napomenutí s výstrahou je vyjádření důrazné výtky mladistvému, při níž je bezpodmínečně nutné, aby si tento uvědomil protiprávnost svého činu. Proto by mělo být v napomenutí s výstrahou řádně popsáno protiprávní jednání mladistvého. Zákon za tímto účelem požaduje, aby bylo napomenutí s výstrahou provedeno za přítomnosti zákonného zástupce mladistvého. Případný další postih je přenechán zákonnému zástupci, škole nebo výchovnému zařízení. Tímto se rozumí postih, který je například v souladu se školním řádem dané školy, nebo výchovné opatření ze strany zákonných zástupců.

„Napomenul-li soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce mladistvého a udělil mu zároveň výstrahu, popřípadě přenechal-li postižení mladistvého jeho zákonnému zástupci, škole nebo výchovnému zařízení, hledí se na mladistvého, jako by nebyl odsouzen.“¹⁴⁾

6 OCHRANNÁ OPATŘENÍ

„Ochrannými opatřeními jsou ochranné léčení, zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty a ochranná výchova. Jejich účelem je kladně ovlivnit duševní, mravní a sociální vývoj mladistvého a chránit společnost před pácháním provinění mladistvými.“¹⁵⁾

Jak vyplývá z tohoto citátu zákonné úpravy ochranných opatření ze zákona o soudnictví ve věcech mládeže, je jejich prioritním účelem nejen kladné ovlivnění mravního a sociálního vývoje mladistvého, ale zejména snížení případného nebezpečí spočívajícího v možném dalším ohrožení chráněných zájmů jednáním mladistvého. Pro dosažení tohoto účelu využívají ochranná opatření léčbu mladistvých, kteří se svého provinění dopustili pod vlivem návykové látky nebo ve stavu vyvolaném duševní poruchou. V krajním případě lze hovořit i o izolaci mladistvých zmenšeně přičetných, či nepřičetných. Ochranná opatření v sobě nezahrnují morální odsouzení činu pro něž jsou ukládána. Většinou jsou ukládána společně s trestním opatřením, ale mohou být uloženy také samostatně. Jsou jediným opatřením, které se nepromlčují. Nemohou být prominuta cestou milosti a nezahlazují se.

6.1 Ochranné léčení

Ochranné léčení je upraveno v § 72 trestního zákona. Dle toho ustanovení lze ochranné léčení uložit mladistvému pachateli, který spáchal provinění ve stavu vyvolaném duševní poruchou a jehož pobyt na svobodě by byl nebezpečný. Dále pak mladistvému, který se oddával zneužívání návykové látky a spáchal provinění pod jejím vlivem nebo v souvislosti s jejím zneužíváním.

Je tedy možno uložit ochranné léčení mladistvému, který nebyl v době spáchání provinění pod vlivem návykové látky, ale jehož jednání bylo zřejmým důsledkem jejího zneužívání. Ochranné léčení může být vykonáváno během trestního opatření a pokud nestačí délka tohoto opatření k jeho výkonu, je možno v jeho výkonu pokračovat jak ústavně, tak ambulantně. V jeho průběhu může být kdykoliv změněno soudem ochranné léčení ústavní v ambulantní a naopak. Pokud během výkonu ochranného léčení pominou důvody, pro které bylo nařízeno, musí o tom zdravotnické zařízení, v němž je ochranné léčení vykonáváno, neprodleně podat zprávu soudu, který ho nařídil. Ten pak může upustit od dalšího výkonu ochranného léčení.

6.2 Zabraní věci

Zabraní věci dle § 73 trestního zákona připadá v úvahu v případech, kdy soud nevyužil trestního opatření propadnutí věci, přestože byla naplněna jedna z podmínek pro propadnutí věci a zároveň došlo k naplnění některé z podmínek uvedené v § 73 trestního zákona, a to sice:

- a) náleží-li pachateli, kterého nelze stíhat nebo odsoudit,
- b) náleží-li pachateli, od jehož potrestání soud upustil,
- c) ohrožuje-li bezpečnost lidí nebo majetku, popřípadě společnosti, anebo hrozí nebezpečí, že bude sloužit ke spáchání zvláště závažných trestných činů, nebo
- d) byla-li získána trestným činem nebo jako odměna za něj a nenáleží-li pachateli, nebo byla-li jinou osobou než pachatelem, byť jen zčásti, nabyta za věc nebo jinou majetkovou hodnotu, kterou pachatel získal trestným činem nebo jako odměnu za něj, nebo kterou pachatel, byť jen zčásti, nabyl za takovou věc nebo jinou majetkovou hodnotu, pokud hodnota zabírané věci nebo jiné majetkové hodnoty není ve vztahu k hodnotě věci nebo jiné majetkové hodnoty získané pachatelem zanedbatelná.¹⁶⁾

Pod pojmem pachatele, kterého není možné stíhat nebo odsoudit se rozumí pachatel, který je jinak trestně odpovědný. Osobě, která není trestně odpovědná z důvodů nepřičetnosti, nebo relativní nepřičetnosti, nemůže soud vyslovit zabraní věci. V takovém případě je nutno zabraní věci zdůvodnit obecným zájmem. V případě, že to vyžaduje bezpečnost lidí a majetku, může zabíraná věc náležet komukoliv. Důležitý je pouze vztah věci k projednávanému provinění. Zabraná věc přechází do majetku státu.

6.3 Ochranná výchova

Ochranná výchova je ochranným opatřením jehož hlavním účelem je ochránit společnost před případnými dalšími nebezpečnými následky z možného jednání mladistvého a zároveň umožnění dalšího vývoje mladistvého, tak aby mohlo dojít k jeho nápravě.

Ochranná výchova tak může v některých případech nahradit uložení nepodmíněného trestního opatření. Lze ji uložit samostatně nebo společně s trestním opatřením. Její současné uložení s některými trestními opatřeními není z logiky věci možné. Příkladem je trestní opatření vyhoštění nebo peněžitě trestní opatření. Mezi základní podmínku možnosti uložení ochranné výchovy je odsouzení mladistvého v trestní věci. Je tedy bezpodmínečně nutné, aby byl uznán vinným. Ochranná výchova se ukládá pokud:

„a) o výchovu mladistvého není náležitě postaráno a nedostatek výchovy nelze odstranit v jeho vlastní rodině nebo v rodině v níž žije,
b) dosavadní výchova mladistvého byla zanedbána, nebo
c) prostředí, v němž mladistvý žije neposkytuje záruku jeho náležitě výchovy,
a nepostačuje uložení výchovných opatření.“¹⁷⁾

Ochranná výchova je velkým zásahem do svobody jednotlivce. V tomto případě do svobody mladistvého provinilce. Důsledkem jejího uložení je odnětí mladistvého z výchovy rodičů a zařazení do kolektivní výchovy s přísnějším režimem. Jako taková musí být uložena až v případech, kdy již žádné méně intenzivní prostředky nemají naději na úspěch. Proto je nanejvýš nutné, aby soud co nejlépe zjistil poměry mladistvého. Měl by proto před uložení tohoto ochranného opatření spolupracovat s probační a mediační službou, školou, společenskými organizacemi, pokud je mladistvý jejich členem. Případně i přibrat znalce s oboru dětské psychiatrie nebo psychologie.

Výkon ochranné výchovy je upraven zvláštním zákonem č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních. Vykonává se ve speciálních školských zařízeních. Tato jsou, dle výše uvedeného zákona rozdělena na:

- a) diagnostický ústav,
- b) dětský domov,
- c) dětský domov se školou,
- d) výchovný ústav.

Po umístění mladistvého do diagnostického ústavu je mladistvý komplexně vyšetřen a poté umístěn většinou do dětského domova, nebo dětského domova se školou. Pokud po ukončení základní školní docházky není možné další vzdělávání na střední škole nebo uzavření pracovněprávního vztahu je mladistvý umístěn do výchovného ústavu, kde se nadále připravuje k výkonu povolání. Nejdéle však do věku 26 let.

Ochranná výchova trvá především do dosažení svého účelu. Pokud pominou důvody jejího uložení musí být ukončena. Většinou trvá do 18 let věku mladistvého. Soud ji může prodloužit až do 19 let věku mladistvého, ale pouze vyžaduje-li to jeho zájem. Příkladem může být příprava na povolání, dokončení vzdělávání.

6.4 Přeměna ústavní a ochranné výchovy

O přeměně ústavní a ochranné výchovy rozhoduje soud. Činí tak většinou na návrh státního zástupce, orgánu sociálně-právní ochrany dětí, probačního úředníka nebo výchovného zařízení, v němž mladistvý ochrannou výkonu vykonává. Soud tak může učinit i na žádost mladistvého. V takovém případě většinou rozhodne o přeměně ochranné výchovy v ústavní výchovu nebo podmíněčně rozhodne o umístění mladistvého mimo výchovné zařízení. Zásadní podmínkou takového rozhodnutí je předpoklad, že:

„... převýchova mladistvého pokročila do té míry, že lze očekávat, že i bez omezení, kterým je podroben během výkonu ochranné výchovy, se bude řádně chovat a pracovat, avšak dosud nepominuly všechny okolnosti, pro něž byla ochranná výchova uložena, ...“¹⁸⁾

Před rozhodnutím o změně ochranné výchovy v ústavní nebo o podmíněčném umístění mladistvého mimo výchovné zařízení si soud však musí opatřit důkladnou zprávu o chování mladistvého ve výchovném zařízení. Zejména pak o vhodnosti prostředí v němž se má mladistvý po tomto rozhodnutí pohybovat. Pokud se po analýze této zprávy rozhodne kladně nebrání mu nic v tom, aby svoje rozhodnutí spojil s jakýmkoliv jiným vhodným výchovným opatřením.

7 TRESTNÍ OPATŘENÍ

Trestní opatření je trestněprávním následkem provinění spáchaného mladistvým. Na rozdíl od výchovných a ochranných opatření v sobě obsahuje i negativní hodnocení činu a jeho pachatele. Působí pachateli provinění určitou újmu a prioritně sleduje naplnění účelu zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

Újma však nesmí být nikdy cílem a smyslem trestního opatření. Odplata, jako účel trestního opatření, je u mladistvých potlačena. Hlavním účelem trestního opatření musí být především ochrana mladistvého před škodlivými vlivy, omezení recidivy a zabránění jeho případné další trestné činnosti. V rámci zásady pomocné úlohy represe proto musí být vždy při reakci na provinění mladistvého dána přednost opatřením, které nejsou bezprostředně spojeny s odnětím svobody. Je nutné postupovat od opatření méně omezujících mladistvého v jeho právech k opatřením více omezujícím. Trestní opatření spojené s odnětím svobody musí být chápáno až jako krajní řešení, kdy by již všechna ostatní opatření byla zjevně neúčinná.

Při ukládání trestního opatření je třeba přihlídnout i k tomu, že mladistvý úspěšně absolvoval probační program, sociální výcvik, nebo jiný vhodný program k rozvinutí jeho sociálních dovedností. Případně že částečně nebo úplně uhradil škodu, kterou způsobil nebo zapříčinil.

Výčet trestní opatření obsahuje ve svém ustanovení § 24 zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Jedná se o výčet druhů trestních opatření ukládaných mladistvým pachatelům, který je taxativní. Nesmí být v žádném případě rozšiřován na základě výkladu. Ve vztahu k trestnímu zákonu musí být uložen vždy takový druh trestního opatření, které dovoluje uložit zákon platný v době spáchání provinění. Mezi takto taxativně vymezenými trestními opatřeními převažují trestní opatření, která nejsou spojena s odnětím svobody.

Trestní opatření mohou být ukládána v určitých kombinacích. Současně s uloženým trestním opatřením je možné uložit další výchovné a ochranné opatření. Smyslem takového postupu není zvýšení represivního účinku, ale naopak řešení stávající situace mladistvého, jeho vytržení ze závadového prostředí a motivace k životu bez střetu se zákonem.

Při ukládání trestního opatření je nutné dodržet jak zásadu zákonnosti, tak zásadu individualizace. Každé opatření užitá vůči konkrétnímu mladistvému musí být založeno na individuálním posouzení všech rozhodných skutečností ze všech hledisek tak, aby bylo zvolené řešení považováno za spravedlivé.

Na rozdíl od trestního zákona zákon o soudnictví ve věcech mládeže nepovažuje nebezpečnost činu pro společnost za nejdůležitější kritérium. Možnost nápravy mladistvého stojí u zákona o soudnictví ve věcech mládeže s nebezpečností činu pro společnost v rovině. Také rozsah polehčujících okolností, tak jak je zakotvuje § 25 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, je oproti trestnímu zákonu značně rozšířen o různé sociální, psychologické, terapeutické a vzdělávací programy, které mají mladistvého vytrhnout ze zavadového prostředí a opětovně začlenit do společnosti. Jejich absolvování je jasnou polehčující okolností.

V odstavci 2 téhož § je pak zakotvena povinnost soudu přihlídnout při volbě a výměře trestního opatření ke skutečnosti: „že mladistvý spáchal provinění ve stavu zmenšené přičetnosti, který si přivodil vlivem návykové látky.“¹⁹⁾ Zvláštností tohoto ustanovení pak je, že není nikde stanoveno, zda má soud k této skutečnosti přihlídnout jako k polehčující nebo přitěžující okolnosti. Důvodem bude zřejmě fakt, že stav zmenšené přičetnosti, který si mladistvý přivodil sice snižuje míru jeho zavinění, ale zvyšuje nebezpečnost jeho osoby pro společnost, a proto je nutné tuto skutečnost posuzovat opět individuálně.

7.1 Obecně prospěšné práce

Ukládání obecně prospěšných prací je upraveno v § 45 trestního zákona. Trestní opatření obecně prospěšných prací může být jako sankce mladistvému uloženo za provinění, na které trestní zákon ve své zvláštní části stanoví trest odnětí svobody, který nepřevyšuje 5 let. Další podmínkou uložení tohoto trestu je fakt, že jeho uložení bude splněn účel trestního opatření. Tedy, že postačí uložení trestního opatření obecně prospěšných prací v kombinaci s například výchovným opatřením.

Samotné trestní opatření obecně prospěšných prací spočívá v povinnosti mladistvého provést ve stanoveném rozsahu práce, které vedou obecně prospěšným účelům, jako je například údržba veřejné zeleně, úklid ve veřejných budovách nebo jiné práce pro obecně prospěšné instituce spojené se školstvím, kulturou, ochranou zvířat, životního prostředí atd. Práce tedy musí sloužit širšímu okruhu osob. Obecná prospěšnost je zásadní podmínkou prováděných prací, která musí být vždy dodržena.

Obecný rozsah ukládaného trestního opatření obecně prospěšných prací je stanoven v § 45a odstavce 1 trestního zákona na 50 až 400 hodin. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže ve svém § 26 odst. 1 upravuje rozsah uložených obecně prospěšných prací na polovinu. Tedy

maximálně 200 hodin. Mimořádné snížení pod 50 hodin nebo zvýšení nad 200 hodin nepřichází v úvahu.

Při uložení obecně prospěšných prací je nutné přihlídnout ke zdravotní způsobilosti mladistvého. Výkon trestu nesmí ohrozit zdraví, bezpečnost a mravní vývoj mladistvého. Ukládání trestního opatření obecně prospěšných prací v případě, kdy by zdravotní stav mladistvého neumožňoval jeho vykonávání by bylo zjevně bezpředmětné a nemělo by žádný smysl.

V případě, že mladistvý uložené trestní opatření nevykoná z jím zaviněných důvodů, přemění soud pro mládež výkon trestního opatření obecně prospěšných prací ve výkon trestního opatření odnětí svobody. Každé dvě hodiny takto nevykonaného trestního opatření obecně prospěšných prací se přitom rovná jednomu dnu odnětí svobody.

Výkon trestního opatření obecně prospěšných prací samozřejmě předpokládá určitou kontrolu, zda mladistvý, kterému bylo toto trestní opatření uloženo, vede řádný život. Tento předpoklad má při úvaze o ukládání trestního opatření obecně prospěšných prací zásadní vliv. Kontrolou prostředí, v němž se mladistvý po dobu výkonu tohoto trestního opatření pohybuje a skutečnosti, zda vede řádný život, je pověřena probační a mediační služba.

7.2 Peněžité opatření

Peněžité opatření je trestním opatřením, které je možné uložit mladistvým pachatelům v případech, kdy se tito dopouštějí provinění majetkové povahy. Jeho základní funkcí je odčerpání finančních prostředků pachatele provinění, které získal z trestné činnosti, jestliže tyto prostředky není možné odčerpět propadnutím věci, nebo povinností náhrady škody. Lze ho také použít jako preventivní opatření, vyskytnou-li se pochybnosti, že by mladistvý pachatel mohl finanční prostředky použít k páčání případně další trestné činnosti.

Samozřejmostí je, že peněžité opatření lze mladistvému uložit pouze pokud je výdělečně činný nebo jeho majetkové poměry uložení takového opatření umožňují. Tímto je možnost jeho uložení značně omezena, neboť mladiství většinou nedisponují dostatečnými finančními zdroji a může dojít k tomu, že jejich postih bude mít negativní dopad na osoby v jejich blízkém okolí. Soud se tedy musí před rozhodnutím o uložení takového trestního opatření důkladně seznámit s poměry mladistvého.

Oproti ustanovení § 53 trestního zákona je rozsah trestního opatření v zákonu o soudnictví ve věcech mládeže upraven v rozmezí částky 1000,- až 500 000,- Kč. Takto

upravená hranice je nepřekročitelná směrem dolů i nahoru. V tomto bodě je případná analogie s trestním zákonem nepřípustná.

K dalším rozdílům upraveným v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže patří i způsob stanovení peněžitého opatření prostřednictvím tzv. denní sazby. Tento způsob samozřejmě neznamená, že by byl mladistvý povinen zaplatit určitou část uloženého peněžitého opatření každý den. Měl by naopak pomoci soudu uložit za shodně závažné provinění stejný počet denních sazeb peněžitého opatření různě výdělečně schopným mladistvým. Při systému stejného počtu denních sazeb zaplatí movitější mladistvý více. Dle § 27 odst. 2 zákona o soudnictví ve věcech mládeže lze takovou denní sazbu stanovit na částku 100,- až 1000,- Kč po dobu 5 až 500 dní.

Při ukládání peněžitého opatření musí soud pro mládež uložit také náhradní trestní opatření odnětí svobody, které se použije v případě, že peněžité opatření nebylo v náležitě lhůtě vykonáno. V případě, že je vymahatelnost peněžitého opatření nemožná a opatření je zjevně nedobytné, soud od jeho výkonu upustí a nařídí výkon opatření odnětí svobody. Délka takto nařízeného opatření o odnětí svobody nesmí překročit jeden rok.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže umožňuje nahrazení zaplacení peněžitého opatření nebo jeho zbytku vykonáním obecně prospěšné činnosti v rámci probačního programu pro tento účel zřízeného.

Prostředky získané peněžitým opatřením se stávají majetkem státu.

7.3 Peněžité opatření s podmíněným odkladem

Toto trestní opatření je podmíněnou formou výše uvedeného trestního opatření. Soud pro mládež může odložit výkon peněžitého opatření: „jestliže vzhledem k osobě mladistvého, zejména s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a prostředí, ve kterém žije a pracuje, a k okolnostem případu, má důvodně za to, že účelu trestního opatření bude dosaženo i bez jeho výkonu, nebo jestliže přijme záruku za nápravu mladistvého a vzhledem k výchovnému vlivu toho, kdo záruku nabídl, má důvodně za to, že účelu trestního opatření bude dosaženo i bez jeho výkonu.“²⁰⁾

Peněžité opatření s podmíněným odkladem se od ostatních trestních opatření odlišuje především tím, že jako takové není definitivní. Ukládá se především v případech, kdy již nelze chápat pouhé odhalení, obvinění a projednávání provinění mladistvého před soudem za dostatečné potrestání tak, aby mohla být věc ukončena uložením mírnějšího opatření například

výchovného opatření napomenutí s výstrahou nebo výchovného opatření probační program. V tomto konkrétním případě je nutno uložit sankci bezprostředně hrozící pro případ, že se mladistvý nebude nadále chovat řádným způsobem.

Před uložením peněžitého opatření s podmíněným odkladem zkoumá soud vlastnosti mladistvého, jeho chování před spácháním provinění. Tak, aby se utvrdil v dojmu, že účelu peněžitého opatření bude dosaženo i bez jeho výkonu. Důležité pro jeho rozhodnutí může být chování mladistvého po spáchání provinění. Jeho snahy po nápravě, odčinění materiální škody a jiné kroky k narovnání narušených právních a společenských vztahů. Soud musí dojít k přesvědčení, že mladistvý dále povede řádný život, které se opírá o všestranné zhodnocení osoby mladistvého, prostředí, v němž žije a pracuje.

Druhou možností, kdy je možno uložit peněžité opatření s podmíněným odkladem je dle § 28 odst. 1 písm. b), zákona o soudnictví ve věcech mládeže fakt, že soud přijme záruku za nápravu mladistvého ze strany toho, o němž lze důvodně předpokládat, že bude mít na mladistvého výchovný vliv.

Tím, kdo nabídne soudu záruku, může být prakticky kdokoliv, zájmové sdružení občanů, vychovatel na internátu, vedoucí na pracovišti, zaměstnavatel i rodiče. Je však nutno povinně splnit podmínku, že lze důvodně předpokládat, že bude mít na výchovu mladistvého pozitivní vliv. Nesmí se jednat pouze o formální nabídku.

V průběhu výkonu zkušební doby může dojít k odvolání záruky, která byla některým z výše uvedených subjektů soudu dána. Důvodem takového odvolání nemusí být nutně fakt, že mladistvý nevede řádný život. Může jím být i skutečnost, že subjekt, který záruku dal nemá možnost ovlivnit rozhodujícím způsobem další pozitivní vývoj mladistvého. Tímto důvodem může být např. změna bydliště, která způsobí, že mladistvý již není v dosahu subjektu, který záruku dal.

V takovém případě je třeba přezkoumat, zda důvody k uložení peněžitého opatření s podmíněným odkladem ještě trvají. Odvolání záruky ze strany subjektu, který ji dal, nemusí nutně vést k výkonu peněžitého opatření.

Pokud mladistvý absoluuje zkušební dobu a během ní vede řádný život, soud konstatuje usnesením, že se osvědčil. Pokud tak neučiní do roku od skončení zkušební doby, nastává fikce osvědčení sama o sobě. Na mladistvého, který se osvědčil se hledí jako by nebyl odsouzen.

7.4 Propadnutí věci

Uložení trestního opatření propadnutí věci se řídí výhradně dle § 55 trestního zákona. V tomto ustanovení trestního zákona je upraven trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty. V souladu s tímto ustanovením lze tedy vyslovit propadnutí věci jako opatření ukládaného mladistvému v řízení před soudem pro mládež.

„Soud může uložit trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,

- a) které bylo užito ke spáchání trestného činu,
- b) která byla ke spáchání trestného činu určena,
- c) kterou pachatel získal trestným činem nebo jako odměnu za něj, nebo
- d) kterou pachatel, byť jen zčásti, nabyl za věc nebo jinou majetkovou hodnotu uvedenou pod písmenem c), pokud hodnota věci nebo jiné majetkové hodnoty uvedené pod písmenem c) není ve vztahu k hodnotě nabyté věci nebo jiné majetkové hodnoty zanedbatelná.“²¹⁾

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže v souvislosti s ukládáním tohoto trestního opatření nestanoví žádné jiné postupy pro případ, že je propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty ukládáno soudem pro mládež. Pokud bude toto opatření ukládáno v souvislosti s ustanovením § 55 odst. 2 trestního zákona, bude zřejmě nezbytně nutné velice pečlivě zjistit, zda je pachatel provinění opravdu vlastníkem věci, u které by mělo být vysloveno trestní opatření jejího propadnutí. Mladistvý ve většině případů nebývá majitelem konkrétní věci. Jeho vlastnické poměry jsou pouze omezené.

7.5 Zákaz činnosti

Obecná úprava ukládání trestního opatření zákazu činnosti je upravena v § 49 trestního zákona. Smyslem tohoto trestního opatření je zakázat mladistvému určitou činnost nebo aktivitu, při které je většinou vyžadován určitý stupeň morální a mravní způsobilosti a mladistvý tuto činnost využil nebo zneužil při spáchání provinění. Zakázat lze tedy jen takovou činnost u níž je souvislost s spáchaným proviněním přímá. Zakázat je přitom možné i několik činností najednou.

Činnosti, které lze zakázat, jsou obecně vymezeny v § 50 trestního zákona. V žádném případě však nelze zakázat činnost vykonávanou při přípravě na povolání, tzn. zakázat

jakékoliv povolání nebo přikázat změnu zaměstnání. Délka tohoto trestu je v trestním zákoně obecně stanovena na 1 až 10 let. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže ji upravuje na 1 až 5 let. Její maximální hranice nesmí být překročena ani při ukládání souhrnného trestu. Výkon tohoto trestního opatření nastává v den nabytí právní moci odsuzujícího rozsudku. Jednání, jenž má za následek nedodržování trestního opatření zákazu činnosti, je posuzováno jako naplnění skutkové podstaty provinění maření výkonu úředního rozhodnutí dle § 171 trestního zákona.

7.6 Vyhoštění

Trestní opatření vyhoštění je upraveno v § 57 trestního zákona. Vyhoštěním se rozumí odnětí práva cizince nadále se zdržovat na území České republiky a vztahuje se na území celého státu. Smyslem tohoto opatření je především zabránit mladistvému v páchání dalších provinění na území České republiky. Předpokladem je samozřejmě fakt, že hrozí nebezpečí lidem, majetku, nebo jinému obecnému zájmu.

Trestní opatření vyhoštění nelze uložit:

- „a) se nepodařilo zjistit státní příslušnost pachatele,
- b) pachateli byl poskytnut azyl,
- c) pachatel má na území České republiky povolen dlouhodobý pobyt, má zde pracovní a sociální zázemí a uložení trestu vyhoštění by bylo v rozporu se zájmem na spojování rodin,
- d) hrozí nebezpečí, že pachatel bude ve státě, do kterého by měl být vyhoštěn, pronásledován pro svoji rasu, národnost, příslušnost k určité sociální skupině, politické nebo náboženské smýšlení, nebo jestliže by vyhoštění vystavilo pachatele mučení či nelidskému nebo ponižujícímu zacházení anebo trestu,
- e) pachatel je občanem Evropské unie nebo jeho rodinným příslušníkem 1b) bez ohledu na státní příslušnost a má na území České republiky povolen trvalý pobyt anebo cizincem s přiznaným právním postavením dlouhodobě pobývajícího rezidenta na území České republiky podle zvláštního právního předpisu 1c), neshledá-li vážné důvody ohrožení bezpečnosti státu nebo veřejného pořádku, nebo
- f) pachatel je občanem Evropské unie a v posledních 10 letech nepřetržitě pobývá na území České republiky, neshledá-li vážné důvody ohrožení bezpečnosti státu.“²²⁾

K obecným kritériím uvedeným v § 57 trestního zákona u mladistvého dále přistupují zejména povinnosti se zjištěním a zohledněním jeho rodinných a osobních poměrů. Zda má ve

státě, do kterého má být vyhoštěn vůbec nějaké sociální zázemí a tak dále. Trestem totiž nesmí být mladistvý v žádném případě vystaven nebezpečí zpustnutí.

Trestní sazba trestu vyhoštění je v trestním zákoně obecně stanovena na 1 a 10 let. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže ji opět pro mladistvé upravuje na délku 1 a 5 let. V případě uložení trestního opatření vyhoštění zajistí provedení samotného úkonu orgány policie.

7.7 Odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu a odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem

Podstata tohoto trestního opatření spočívá ve faktu, že soud pro mládež vynese na mladistvým odsuzující rozsudek, v němž mu uloží trestní opatření odnětí svobody a výkon tohoto opatření odloží na určitou zkušební dobu. Podmíněně odložené trestní opatření odnětí svobody s dohledem je pak ještě obohaceno o prvky silného probačního působení, které je samozřejmě kromě dohledu spojeno s vedením a pomocí probačního úředníka. Podmíněným odložením výkonu trestního opatření odnětí svobody je mladistvému dávána nová příležitost vést řádný život bez izolace od společnosti a možnost odčinění následků, které byly spáchaným proviněním způsobeny.

Základní podmínkou pro uložení tohoto druhu trestního opatření je samozřejmě fakt, že lze mít důvodně za to, že účelu trestního opatření odnětí svobody bude u konkrétního mladistvého dosaženo i bez jeho výkonu. Tato skutečnost sama o sobě tedy předpokládá, že soud před vynesemím rozsudku důkladně prozkoumá poměry mladistvého. Bude hodnotit osobu mladistvého a při tomto hodnocení bude přihlížet k profilu jeho osobnosti, charakterovým vlastnostem, zálibám a jeho vztahu k práci. Dále pak prostředí v němž mladistvý žije, pracuje. Bude hodnotit vliv tohoto prostředí na spáchané provinění, na možnost jeho působení v průběhu výkonu zkušební doby podmíněně odloženého trestního opatření odnětí svobody. Vezme za zřetel dosavadní život mladistvého. Zvláště pak zda do provinění vedl řádný život nebo jak se choval v době od spáchání provinění do vnesení rozsudku. Dále pak zda činil kroky k odčinění škodlivých následků, které spácháním provinění nastaly. V neposlední řadě musí dojít i k zhodnocení závažnosti činu a jeho vlivu na ostatní členy společnosti.

Soud pro mládež může uložit trestní opatření podmíněného odsouzení jen v případě, že lze za konkrétní provinění mladistvého uložit trestní opatření odnětí svobody, jehož výše nepřekračuje 2 roky. Při ukládání trestního opatření podmíněného odsouzení s dohledem, pak

nesmí trestní opatření odnětí svobody, které je možno za konkrétní provinění mladistvého uložit, překročit 3 roky. Sledování chování mladistvého pak soud realizuje tím, že je stanovena určitá zkušební doba. Tato zkušební doba činí jeden až tři roky. V každém případě je ale nutné naplnit základní účel uložené zkušební doby, jímž je zjištění, zda je či není třeba výkonu trestního opatření odnětí svobody.

Progresivní novinkou zákona o soudnictví ve věcech mládeže je skutečnost, že soud může ponechat podmíněné odsouzení v platnosti i v případě, že mladistvý odsouzený zavinil příčinu k nařízení výkonu trestního opatření odnětí svobody. Je to další důkaz rozdílu přístupu k mladistvým a dospělým pachatelům trestné činnosti, který svědčí o maximálním potlačení odplatné funkce v rámci zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

Ustanovení kodifikované v § 33 odst. 2 zákona o soudnictví ve věcech mládeže umožňuje soudu reagovat na dílčí a méně závažná porušení podmínek podmíněného odsouzení jinak než nařízením výkonu uložené trestního opatření odnětí svobody. Takovou reakcí za současného pokračování trestního opatření podmíněného odsouzení je zpřísnění současného režimu. Může jím být uložení dohledu nebo přiměřené prodloužení zkušební doby. Dále může uložit další výchovná opatření uvedená v § 15 až 20 zákona o soudnictví ve věcech mládeže směřující k tomu, aby vedl řádný život.

Uložení dalších výchovných opatření je samozřejmě vázáno na podmínky k nim stanovené, které již byly většinou v předchozí části této práce komentovány, a to včetně souhlasu mladistvého. Výkon dohledu nebo jiného výchovného opatření je samozřejmě prováděn za účasti probačního úředníka, který má i zde za povinnost v případě porušení podmínek ihned informovat soud.

7.8 Odnětí svobody nepodmíněné

Trestní opatření odnětí svobody je pro mladistvé mimořádně upraveno v § 31 zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Trestní sazba je u tohoto trestního opatření snížena na polovinu trestní sazby stanovené příslušným ustanovením zvláštní části trestního zákona. Takto snižená trestní sazba nesmí však v překročit výši 5 let a nesmí být nižší než jeden rok. Horní hranice trestního opatření nesmí být překročena ani v případě, že soud soudí mladistvého za provinění ještě před tím, než bylo předchozí trestní opatření uložené za jiné provinění vykonáno. Spodní hranici ukládaného trestního opatření je možné ještě snížit s ohledem na § 32 odst. 2 trestního zákona, který říká :

„Má-li soud za to, že by vzhledem k zdravotnímu stavu takového pachatele bylo možno za současného uložení ochranného léčení (§ 72) dosáhnout účelu trestu i trestem kratšího trvání, sníží trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby, nejasa vázán omezením uvedeným v § 40 odst. 3, a uloží zároveň ochranné léčení.“²³⁾

V souvislosti s takovým snížením trestního opatření pod stanovenou dolní hranici musí být povinně uloženo ochranné léčení.

Dalším příkladem, kdy může dojít ke snížení trestní sazby tohoto trestního opatření pod dolní hranici jednoho roku je možno spatřovat v analogickém uplatnění § 40 odst. 3 trestního zákona, který říká: „Soud může snížit trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby též tehdy, jestliže odsuzuje pachatele, který významně přispěl k objasnění trestné činnosti spáchané ve prospěch zločinného spolčení nebo napomohl zabránit trestné činnosti, kterou ve prospěch zločinného spolčení jiný připravoval nebo se o ni pokusil, jestliže vzhledem k možnostem nápravy pachatele a povaze jím spáchané trestné činnosti má za to, že účelu trestu lze dosáhnout i trestem kratšího trvání.“²⁴⁾

Trestní opatření odnětí svobody je v ustanovení § 31 zákona o soudnictví ve věcech mládeže jako poslední možný prostředek postihu ukládaný až v případě, kdy by všechny ostatní možnosti nebyly schopny naplnit účel zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Soud tedy musí zhodnotit okolnosti případu, osobu mladistvého a předchozí použitá opatření, která v případě projednávání věci soudem zcela jistě nepostačovala k dosažení účelu tohoto zákona.

Mezi hodnocené okolnosti případu je nutné zahrnout okolnosti, které by mohly významným způsobem snižovat vinu mladistvého, a to i v případech závažného provinění. Přihlédnutím k osobě mladistvého se pak rozumí především přihlédnutí k faktu, zda se v případě konkrétního provinění jednalo o jednorázové selhání mladistvého nebo nikoliv. Zhodnocením účinnosti dosud použitých opatření se pak opětovně zdůrazňuje myšlenka trestního opatření odnětí svobody jako krajního opatření v případech, kdy již bylo zhodnocením celé situace konstatováno, že žádné jiné opatření by nevedlo k naplnění účelu tohoto zákona.

Výkon trestního opatření nepodmíněného odnětí svobody upravuje pro mladistvé zvláštní zákon č. 169 z roku 1999 Sb. Dle tohoto zákona musí být trest odnětí svobody mladistvého vykonáván ve věznicích pro mladistvé nebo ve zvláštních oddělených věznicích, které jsou pro mladistvé určeny. Mladistvý, který ještě nedosáhl věku osmnácti let, tak nesmí vykonávat trest mezi ostatními odsouzenými.

Ve výjimečných případech lze mladistvým uložit i trest odnětí svobody v rozmezí od 5 do 10 let. Ukládání takového trestu je upraveno v § 31 odst. 3 zákona o soudnictví ve věcech

mládeže.

S ohledem na to, že ani v případě trestního opatření nepodmíněného odnětí svobody, nesleduje zákon o soudnictví ve věcech mládeže odplatnou funkci. Lze i v případě uložení trestního opatření odnětí svobody ve zvýšené sazbě od 5 do 10 let přihlédnout v průběhu výkonu trestu ke změně chování mladistvého a poté korigovat délku trestu bez nutnosti, aby byla odpykána jeho polovina.

8 OPATŘENÍ UKLÁDANÁ DĚTEM MLADŠÍM PATNÁCTI LET

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže ve svém § 2 písm. d) přesně stanoví koho rozumí dítětem mladším patnácti let. Dle tohoto ustanovení je jím ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovršil patnáctý rok věku. Protiprávní činy této zákonem přesně vymezené skupiny osob jsou činy jinak trestné a ostatní protiprávní činy. Na činy jinak trestné se vztahují ustanovení zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Ostatní protiprávní činy jsou pak posuzovány podle jiných obecných předpisů.

Důvodem proč se na činy jinak trestné vztahuje zákon o soudnictví ve věcech mládeže je jejich nebezpečnost činu pro společnost, která je stejně jako u provinění vyšší než malá. Pokud se takového činu dopustí dítě mladší patnácti let není trestně postižitelné. Děti mladší patnácti let se považují za nezpůsobilé porušit trestní právo. Hranice patnácti let věku se totiž obecně považuje za takový věk, když již dítě dosáhlo takové rozumové a mravní vyspělosti, že si dokáže uvědomit protiprávnost svého jednání.

V tomto místě si neodpustím připomenout, že dovršením patnáctého roku věku nemusí dojít ke vzniku trestní odpovědnosti v plném rozsahu. „Mladistvý, který nedosáhl potřebné rozumové a mravní dospělosti, aby mohl rozpoznat nebezpečnosti svého činu pro společnost, nebo ovládat své jednání, nemůže být nikdy za svůj čin trestně odpovědný.“²⁵⁾

Čin jinak trestný naplňující materiální znak provinění, tedy nebezpečnost pro společnost vyšší než malou, spáchaný osobou mladší patnácti let, proto není trestněprávně postižitelný. Oproti tomu společnost předpokládá, že i na něj bude zákon nějakým způsobem reagovat, že učiní nějaká vhodná opatření k zabránění pokračování v takové činnosti a zejména pak k nápravě osob mladších patnácti let a jejich začlenění do společnosti. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže na tento fakt reaguje souborem opatření, která jsou uvedena v § 93 odst. 1 tohoto zákona. Patří sem:

- „a) dohled probačního úředníka,
- b) zařazení dítěte do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče,
- c) ochranná výchova.“²⁶⁾

V souvislosti s uložením výše uvedených opatření osobám mladším patnácti let je samozřejmě možné jednotlivá opatření vzájemně kombinovat, tak aby došlo k dosažení jejich

účelu. V souvislosti s tím je samozřejmě možné dle § 93 odst. 7 zákona o soudnictví ve věcech mládeže ukončit řízení před soudem upuštěním od opatření.

8.1 Dohled probačního úředníka

Dohled probačního úředníka jako opatření ukládané dětem mladším patnácti let je zásadním pozitivním nástrojem ovlivňování chování dětí. Přestože toto opatření plně odkazuje na § 16 zákona o soudnictví ve věcech mládeže má oproti svému uplatnění vůči dětem mladším patnácti let určité drobné odlišnosti. Aktivita probačního úředníka stejně jako u dohledu nad mladistvým i u dítěte mladšího patnácti let směřuje především ke sledování jeho chování. Probační úředník v rámci tohoto sledování dbá na to, aby se dítě nedopouštělo dalších protiprávních činů a plnilo všechny povinnosti uložené soudem. I zde se snaží pomocí pozitivního vedení dítěte o to, aby jeho další život byl v souladu s právními normami, a aby se dítě začlenilo do společnosti. V rámci dohledu pravidelně navštěvuje dítě v místě bydliště a ve škole a sleduje jeho budoucí přípravu na zaměstnání.

Zvláštností oproti dohledu probačního úředníka uloženého mladistvému pachateli je především forma tohoto dohledu, která musí být uzpůsobena věku dítěte.

Dítě mladší patnácti let, kterému byl dohled probačního úředníka uložen, musí v rámci tohoto dohledu pochopit smysl tohoto opatření. Proto je funkce dohledu probačního úředníka nad dítětem mladším patnácti let ještě více výchovná než u mladistvých. Probační úředník pravidelně informuje soud o výkonu dohledu a plnění povinností ze strany dítěte, ale i o jeho osobních, rodinných a sociálních poměrech a o jeho aktuální životní situaci.

V případě neplnění podmínek vyplývajících z probačního dohledu má probační úředník povinnost oznámit takovou skutečnost soudu.

8.2 Zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče

Toto opatření je blízké opatření podrobit se ve volném čase vhodnému probačnímu programu, které je ukládáno mladistvým. Takový program může být vykonán pouze ve střediscích výchovné péče ustavených na základě zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy anebo ochranné výchovy ve školských zařízeních.

Střediska poskytují péči dětem s poruchami chování nebo negativními jevy v jejich

sociálním vývoji. Umístění dítěte do takového střediska by mělo předcházet pedagogicko-psychologické vyšetření. Přestože zákon s ohledem na věk dětí neukládá povinnosti souhlasu dítěte s takovým opatřením, není od věci, když je takové rozhodnutí podloženo zájmem dítěte řešit tak svoje problémy.

8.3 Ochranná výchova

Posledním opatřením, které je možné uložit dítěti mladšímu patnácti let v rámci zákona o soudnictví ve věcech mládeže je ochranná výchova. Toto opatření je bezesporu nejvážnějším zásahem do osobní svobody osoby mladší patnácti let, která se dopustila činu jinak trestného.

Soud pro mládež musí takové opatření uložit v případě, že dítě mladší patnácti let a starší dvanácti let spáchalo čin, za nějž je možno v souladu s trestním zákonem uložit výjimečný trest. Soud dále může takové opatření dítěti mladšímu patnácti let uložit v případě, že to odůvodňuje povaha spáchaného činu jinak trestného nebo potřeba řádné výchovy dítěte.

Při opatřování podkladů pro takové rozhodnutí soud spolupracuje s orgány probační a mediační služby, která pro něj zjišťuje údaje o zanedbání dosavadní výchovy dítěte, příčinách tohoto stavu, výchovném prostředí a vlivu rodiny, školy a blízkého sociálního prostředí. Dále soud při zajišťování podkladů pro své rozhodnutí spolupracuje přímo se školou, kterou dítě navštěvuje a případně se zájmovými sdruženími občanů, které v místě působí.

Ochranná výchova se vykonává ve zvláštních výchovných zařízeních. Většinou to bývá dětský domov se školou. Dítě starší dvanácti let může být umístěno i do výchovného ústavu. Vždy však musí být pod řádným pedagogickým vedením tak, aby byla zabezpečena příprava na jeho budoucí povolání. V případech, kdy to zdravotní stav dítěte vyžaduje, může být umístěno do zvláštního zdravotnického zařízení, jimiž jsou například ústavy sociální péče pro tělesně a mentálně postižené.

Přestože z důvodů, kdy to odůvodňuje povaha spáchaného činu nebo potřeba řádné výchovy dítěte, je v zásadě možné uložit ochrannou výchovu i dítěti mladšímu dvanácti let, mělo by se tak dít pouze ve výjimečných případech. Odebrání dítěte z rodiny a jeho umístění do ústavu musí být vždy až tím nejkrajnějším řešením.

Praktická část

9 STATISTICKÝ ROZBOR OPATŘENÍ UKLÁDANÝCH DĚTEM A MLADISTVÝM

Statistický rozbor opatření ukládaných dětem a mladistvým je zpracován na základě výročních statistických zpráv Probační a mediační služby ČR.

Levý šedý sloupek níže uvedených tabulek označuje rozdělení území ČR dle místní příslušnosti jednotlivých krajských soudů. Dále pak celkový součet a označení procentuálního zastoupení daného opatření v počtu všech opatření realizovaných probační a mediační službou v daném časovém období.

Tabulka 1 Výchovné opatření dohled probačního úředníka

Soudní kraj	2005		2006		2007		2008	
	NVD	VOD	NVD	VOD	NVD	VOD	NVD	VOD
Praha	3	19	3	13	3	19	2	23
Praha-východ	1	14	2	13	2	13	3	19
České Budějovice	1	18	1	6	2	8	0	6
Pízeň	2	29	1	28	3	34	1	19
Ústí nad Labem	5	12	9	15	3	19	5	10
Hradec Králové	3	13	0	21	0	23	3	13
Brno	1	28	4	36	3	38	4	39
Ostrava	3	17	10	19	2	24	4	31
Celkem ČR	19	150	30	151	18	178	22	160
%	1	9,5	1,6	8,3	0,7	7	1	7

*Vysvětlivky: NVD – výchovné opatření dohled probačního úředníka realizovaný v přípravném řízení jako náhrada vazby. VOD – výchovné opatření dohled probačního úředníka

Z tabulky číslo 1 vyplývá, že v průběhu let 2005 až 2008 bylo výchovné opatření dohled probačního úředníka realizováno u 728 mladistvých. Ať již byl dohled realizován v přípravném řízení jako náhrada vazby nebo dohled v rámci rozhodnutí ve věci samé. Se zvyšujícím se počtem osob, u kterých bylo toto výchovné opatření realizováno došlo ke snížení jeho procentuálního zastoupení v rámci všech opatření z 9,5 % v roce 2005 na 7 % v roce 2008.

Tabulka 2 Výchovné opatření probační program

Soudní kraj	2005	2006	2007	2008
Praha	2	5	3	0
Praha-východ	0	2	3	4
České Budějovice	0	5	10	9
Plzeň	2	3	6	2
Ústí nad Labem	2	2	11	11
Hradec Králové	1	7	11	12
Brno	4	10	11	17
Ostrava	0	2	11	4
Celkem ČR	11	36	66	59
%	0,7	2	2,6	2,6

Z tabulky číslo 2 vyplývá, že v průběhu let 2005 až 2008 bylo výchovné opatření probační program realizováno u 172 mladistvým. Od roku 2005, kdy bylo opatření probačního programu realizováno pracovníky probační a mediační služby u 11 mladistvých, došlo k nárůstu na 66 realizovaných probačních programů v roce 2007 a 59 probačních programů v roce 2008. Celkový podíl uskutečněných opatření probační program stoupl z 0,7 % v roce 2005 na 2,6 % v roce 2007 a 2008.

Tabulka 3 Výchovné opatření výchovné povinnosti

Soudní kraj	2005	2006	2007	2008
Praha	23	32	51	27
Praha-východ	3	4	0	2
České Budějovice	4	2	16	13
Plzeň	6	6	9	2
Ústí nad Labem	43	30	36	21
Hradec Králové	7	12	15	17
Brno	10	22	25	11
Ostrava	11	19	42	33
Celkem ČR	107	127	194	126
%	6,8	7	7,6	5,5

Z tabulky číslo 3 vyplývá, že v průběhu let 2005 až 2008 bylo výchovné opatření výchovné povinnosti realizováno u 554 mladistvých. V roce 2005 tvořilo výchovné opatření výchovné povinnosti 6,8 %. Po letech 2006 a 2007, kdy mělo toto výchovné opatření procentuální zastoupení mezi všemi realizovanými opatřeními 7 % a 7,6 %, došlo v roce 2008 k poklesu na 5,5 %.

Tabulka 4 Výchovné opatření výchovná omezení

Soudní kraj	2005	2006	2007	2008
Praha	7	4	5	2
Praha-východ	0	2	0	0
České Budějovice	0	1	4	1
Plzeň	4	3	0	0
Ústí nad Labem	7	14	8	7
Hradec Králové	6	0	3	5
Brno	1	2	2	3
Ostrava	5	9	13	8
Celkem ČR	30	35	35	26
%	1,9	1,9	1,4	1,1

Z tabulky číslo 4 vyplývá, že v průběhu let 2005 až 2008 bylo výchovné opatření výchovné povinnosti realizováno u celkem 126 mladistvých. Procentuální zastoupení tohoto výchovného opatření realizovaného příslušníky probační a mediační služby v rámci všech opatření ukládaných mladistvým pokleslo z 1,9 % na 1,1 %. Po nárůstu z let 2006 a 2007, kdy počet klientů, u nichž bylo toto výchovné opatření realizováno, dosáhl 35 osob, došlo v roce 2008 k poklesu počtu klientů na 26.

Tabulka 5 Ochranné opatření ochranné léčení

Soudní kraj	2005	2006	2007	2008
Praha	0	2	3	1
Praha-východ	0	1	1	0
České Budějovice	2	0	0	0
Plzeň	0	0	0	0
Ústí nad Labem	0	0	0	0
Hradec Králové	1	0	0	0
Brno	0	0	0	0
Ostrava	1	1	0	0
Celkem ČR	4	4	4	1
%	0,3	0,2	0,2	0

Z tabulky číslo 5 vyplývá, že v průběhu let 2005 až 2008 bylo ochranné opatření ochranné léčení realizováno v celkem 13 případech. Procentuální zastoupení tohoto opatření mezi ostatními opatřeními je malé. V roce 2005 dosahovalo 0,3 % a v současné době se blíží statistické 0 %.

Tabulka 6 Ochranné opatření ochranná výchova

Soudní kraj	2005	2006	2007	2008
Praha	0	0	0	0
Praha-východ	0	0	0	0
České Budějovice	0	0	0	0
Plzeň	0	0	0	0
Ústí nad Labem	0	0	1	0
Hradec Králové	0	0	0	0
Brno	0	0	0	0
Ostrava	0	1	0	0
Celkem ČR	0	1	1	0
%	0	0,1	0	0

Z tabulky číslo 6 vyplývá, že v průběhu let 2005 až 2008 bylo ochranné opatření ochranná výchova realizováno u celkem 2 klientů. Procentuální zastoupení tohoto ochranného opatření v rámci všech ostatních opatření ukládaných na základě zákona o soudnictví mládeže se pohybuje kolem procentuální 0 %.

Tabulka 7 Trestní opatření obecně prospěšné práce

Soudní kraj	2005	2006	2007	2008
Praha	16	24	40	25
Praha-východ	32	32	51	49
České Budějovice	4	16	23	29
Plzeň	20	51	102	85
Ústí nad Labem	69	88	144	149
Hradec Králové	20	43	82	80
Brno	83	51	142	168
Ostrava	66	92	110	88
Celkem ČR	310	397	694	673
%	19,7	21,9	27,2	29,6

Z tabulky číslo 7 vyplývá, že v průběhu let 2005 až 2008 bylo trestní opatření obecně prospěšných prací realizováno celkem u 2074 klientů. Jeho zastoupení v rámci všech opatření realizovaných probační a mediační službou u mladistvých od roku 2005 pravidelně stoupalo. V roce 2005 činilo procentuální zastoupení tohoto trestního opatření mezi všemi realizovanými opatřeními 19,7 %, v roce 2008 to již bylo 29,6 %.

Tabulka 8 Trestní opatření peněžitě opatření

Soudní kraj	2005	2006	2007	2008
Praha	0	0	0	0
Praha-východ	0	0	0	0
České Budějovice	0	0	0	0
Plzeň	0	0	0	0
Ústí nad Labem	0	0	1	1
Hradec Králové	0	0	0	0
Brno	0	0	0	0
Ostrava	1	0	0	0
Celkem ČR	1	0	1	1
%	0,1	0	0,1	0,1

Z tabulky číslo 8 vyplývá, že v průběhu let 2005 až 2008 bylo trestní opatření peněžitě opatření realizováno celkem ve 3 případech na území celé České republiky. Jeho procentuální

zastoupení mezi ostatními opatřeními realizovanými probační a mediační službou se pohybuje kolem 0 %.

Tabulka 9 Trestní opatření peněžité opatření s odkladem

Soudní kraj	2005	2006	2007	2008
Praha	1	0	0	0
Praha-východ	0	0	0	0
České Budějovice	0	0	1	1
Plzeň	0	0	0	0
Ústí nad Labem	0	1	1	1
Hradec Králové	1	0	0	0
Brno	0	0	0	0
Ostrava	0	0	0	0
Celkem ČR	2	1	2	2
%	0,1	0	0,1	0,1

Z tabulky číslo 9 vyplývá, že v průběhu let 2005 až 2008 bylo trestní opatření peněžité opatření realizováno celkem v 7 případech na území celé České republiky. Jeho procentuální zastoupení mezi ostatními opatřeními realizovanými probační a mediační službou se pohybuje kolem 0 %.

Tabulka 10 Odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu

Soudní kraj	2005	2006	2007	2008
Praha	4	7	12	23
Praha-východ	15	3	9	3
České Budějovice	1	7	10	9
Plzeň	3	4	2	3
Ústí nad Labem	27	37	38	34
Hradec Králové	13	15	18	13
Brno	1	7	10	9
Ostrava	15	8	37	22
Celkem ČR	79	88	136	116
%	5	4,9	5,3	5,1

Z tabulky číslo 10 vyplývá, že v průběhu let 2005 až 2008 bylo trestní opatření odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu realizováno celkem v 419 případech. Jeho procentuální zastoupení mezi všemi opatřeními realizovanými probační a mediační službou bylo v roce 2005 5 % a v roce 2008 5,1 %.

Tabulka 11 Trestní opatření odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem

Soudní kraj	2005	2006	2007	2008
Praha	4	7	12	23
Praha-východ	15	3	9	3
České Budějovice	1	7	10	9
Plzeň	3	4	2	3
Ústí nad Labem	27	37	38	34
Hradec Králové	13	15	18	13
Brno	1	7	10	9
Ostrava	15	8	37	22
Celkem ČR	79	188	136	116
%	5	4,9	5,3	5,1

Z tabulky číslo 11 vyplývá, že v průběhu let 2005 až 2008 bylo trestní opatření odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem realizováno celkem v 826

případech. Jeho procentuální zastoupení mezi ostatními opatřeními ukládanými mladistvým v roce 2005 činilo 8,1 %, stoupl na 11,1 % v roce 2007 a ustálilo se na 10 % v roce 2008.

Tabulka 12 Dohled probačního úředníka ukládaný jako opatření dětem mladším patnácti let

Soudní kraj	2005	2006	2007	2008
Praha	19	25	31	17
Praha-východ	58	58	60	76
České Budějovice	59	43	43	49
Plzeň	40	78	48	67
Ústí nad Labem	79	65	85	65
Hradec Králové	83	105	124	114
Brno	108	131	212	167
Ostrava	183	160	183	198
Celkem ČR	629	665	786	753
%	39,9	36,7	30,8	33,1

Z tabulky číslo 12 vyplývá, že v průběhu let 2005 až 2008 bylo opatření dohled probačního úředníka jako opatření ukládané dětem mladším patnácti let realizováno probační a mediační službou u celkem 2833 případů. Procentuálně jeho využití přesahovalo vždy 30 % hranici mezi ukládanými opatřeními. V současné době se jeho stav ustálil na 33,1 %.

**Tabulka 13 Opatření zařazení do terapeutického, psychologického
nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku
výchovné péče ukládané dětem mladším patnácti let**

Soudní kraj	2005	2006	2007	2008
Praha	2	7	1	0
Praha-východ	0	2	5	1
České Budějovice	0	0	0	0
Plzeň	4	0	2	1
Ústí nad Labem	0	0	1	0
Hradec Králové	0	0	0	0
Brno	0	2	4	0
Ostrava	1	8	8	11
Celkem ČR	7	19	21	13
%	0,4	1	0,8	0,6

Z tabulky číslo 13 vyplývá, že v průběhu let 2005 až 2008 bylo opatření zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče ukládané dětem mladším patnácti let realizováno probační a mediační službou u celkem 60 klientů. Jeho procentuální zastoupení mezi ostatními sledovanými opatřeními nepřesáhlo v žádném ze sledovaných časových období 1 %.

**Tabulka 14 Opatření ochranné výchovy ukládané jako opatření
dětmi mladšími patnácti let**

Soudní kraj	2005	2006	2007	2008
Praha	0	0	0	0
Praha-východ	0	1	0	0
České Budějovice	0	0	0	0
Plzeň	0	0	0	0
Ústí nad Labem	0	0	0	0
Hradec Králové	0	0	0	0
Brno	0	0	0	0
Ostrava	1	1	0	0
Celkem ČR	1	2	0	0
%	0,1	0,1	0	0

Z výše uvedené tabulky zpracované na základě výročních statistických zpráv Probační a mediační služby ČR vyplývá, že v průběhu let 2005 až 2008 bylo opatření ochranné výchovy ukládané dětem mladšími patnácti let probační a mediační službou realizováno celkem ve 3 případech. Jeho procentuální zastoupení mezi všemi opatřeními v rámci zákona o soudnictví ve věcech mládeže se blíží 0 %.

10 OPATŘENÍ UKLÁDANÁ DĚTEM A MLADISTVÝM V PRAXI

V předchozí kapitole byl proveden statistický rozbor opatření realizovaných probační a mediační službou v rámci agendy mladistvých a dětí mladších 15 let. Tento statistický rozbor byl proveden výlučně na podkladě výročních zpráv probační a mediační služby. Při ověřování konkrétních praktických poznatků v rámci konzultací s pracovníky probační a mediační služby však bylo zjištěno, že shora uvedená statistická čísla nemusí o realizovaných opatřeních plně vypovídat. Velké množství opatření totiž probíhá v delším časovém úseku než je jeden rok. Může se jednat o opatření probíhající i po několik let. Opatření započaté probační a mediační službou již v roce 2008 může být tedy ukončeno např. až v roce 2011.

Pro ilustraci tohoto faktu přikládám níže tabulku zobrazující počet vedených spisů ve věcech dětí a mladistvých střediskem Probační a mediační služby v Třebíči. Jednotlivá čísla dokumentují nápad nových věcí v příslušných letech.

**Tabulka 15 Probační a mediační spisy ve věcech dětí
a mladistvých střediska PMS Třebíč**

	2005	2006	2007
Počet zahájených úkonů tr. řízení	70	106	118
Počet spisů mladistvých a nezletilých	25	23	36
Počet spisů vedených v oblasti mladistvých	26	18	25
Počet spisů vedených v oblasti dětí	15	5	11

11 REALIZACE PROBAČNÍCH PROGRAMŮ V PRAXI

V rámci výchovného opatření probační program může být realizován pouze program akreditovaný Ministerstvem spravedlnosti ČR. Tyto akreditované programy jsou každoročně zveřejňovány na webových stránkách ministerstva. V současné době je zde uveřejněno celkem 77 plně akreditovaných probačních programů, které jsou provozovány celkem v 85 městech České republiky. Jak vyplývá z níže zpracované tabulky jejich rozvrstvení nekopíruje stavy populace na území ČR.

**Tabulka 16 Akreditované probační programy
na území jednotlivých krajských soudů**

	2008
Praha	6
Praha-východ	8
České budějovice	7
Plzeň	7
Ústín nad Labem	7
Hradec Králové	13
Brno	22
Ostrava	17
Celkem ČR	87

* Vysvětlivky: V levém šedém sloupci tabulky je uvedeno rozdělení území ČR dle místní příslušnosti jednotlivých krajských soudů. V pravém sloupci pak počet probačních programů akreditovaných v daném území.

** Některé z programů jsou provozovány na území několika soudních krajů, proto je jejich počet vyšší než celkový počet akreditací, kterých je 77.

Nelze ani hovořit o tom, že v územním celku s největším počtem akreditovaných probačních programů je jich nejvíce zapotřebí z důvodu vysoké míry kriminality mladistvých. Situace je naprosto jiná.

Probační programy jsou obvykle realizovány neziskovými a nevládními organizacemi, např. charitami. Ministerstvo spravedlnosti sice provoz jednotlivých probačních programů dotuje prostřednictvím grantu, kdy na akreditační řízení navazuje dotační řízení. Finanční prostředky vynakládané z rozpočtu Ministerstva spravedlnosti každoročně na činnost

probačních programů jsou nedostačující. Z tohoto důvodu je nutné potřebné prostředky zajišťovat z rozpočtů místních a krajských samospráv či dalších grantů, např i EU. Povinnost místních samospráv podílet se finančně na těchto aktivitách však není upravena. Počet akreditovaných probačních programů v jednotlivých soudních krajích proto vypovídá o schopnostech pracovníků neziskových organizací a probační a mediační služby přesvědčit místní zastupitele a podnikatele o nutnosti uvolnění prostředků pro tyto aktivity.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže jako jinak velice progresivní a kvalitní norma tuto situaci neřeší. Jeho tvůrci zřejmě nepředpokládali, že by k takové situaci mohlo dojít. Mnohý soud pro mládež musí proto při ukládání opatření mladistvému pachateli zvážit, zda v případě uložení výchovného opatření probační program bude možno toto opatření i vykonat, tedy zda je v dané lokalitě fungující probační program. O realitě podmínek v podobě škály možnosti realizace výchovných opatření jsou státní zástupci a soudci pravidelně informováni probační a mediační službou, resp. kurátoři orgánu sociálně-právní ochrany dětí v součinnosti s probační a mediační službou předkládají soudu zprávy, v nichž navrhují možnost uložení konkrétního výchovného opatření. Tyto návrhy odrážejí reálnost vykonatelnosti doporučeného vhodného výchovného opatření, v němž je třeba vzít v úvahu i aktuální sociální situaci klienta a jeho rodiny. V rozlehlých regionech je třeba brát ohled na dopravní obslužnost a dostupnost např. probačního programu vzhledem k bydlišti klienta a i finanční možnosti rodiny klienta – kolik stojí cesta tam a zpět, neboť velké % klientely pochází z velmi slabých sociálních poměrů. Pokud je však shoda na potřebě zapojení klienta do vhodného výchovného opatření, daří se v součinnosti s orgánem sociálně-právní ochrany dětí i tyto problémy řešit v podobě poskytnutí mimořádné dávky právě na pokrytí výše uvedených nákladů spojených s dopravou.

12 PROBAČNÍ PROGRAM MOST

Probační program most jako jeden z 77 akreditovaných programů Ministerstvem spravedlnosti ČR je uveřejněn na stránkách této instituce pod č. 20. Provozován je Oblastní charitou Třebíč na ul. Hybešova, čp. 10 v Třebíči.

Tento probační program je: „specificky zaměřen na mladistvé - experimentátory nebo uživatele omamných a psychotropních látek včetně alkoholu a léků. Program rozvíjí sociální dovednosti klienta a vede ho ke zvládnání běžného způsobu života bez drogy, zaměřuje se na prevenci relapsu, sociální stabilizaci, rozvoj pracovních návyků, posílení pozitivních rodinných a partnerských vztahů.“²⁷⁾

Program je realizován: „jako multisystematická terapie, zahrnuje individuální, rodinnou a skupinovou psychoterapii. Intenzita setkání vychází z potřeb klienta, počítá se přibližně 1 x týdně 4 hod práce s klientem. Celková délka programu zohledňuje potřeby klienta.“²⁸⁾

Probační program je jedním ze čtyř probačních programů úspěšně realizovaných v Třebíči.

13 SPOLUPRÁCE JEDNOTLIVÝCH SLOŽEK STÁTNÍ SPRÁVY - SYSTÉM VČASNÉ INTERVENCE

Problematikou protiprávní činnosti dětí a mládeže se v České republice zabývá hned několik státních orgánů zároveň. Jedná se například o orgány sociálně-právní ochrany dětí, justiční orgány (soudy, státní zastupitelství, probační a mediační služba), úřady práce, zdravotnická zařízení, školy a školská zařízení (pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče), správní orgány jednotlivých pověřených obcí, nestátní neziskové organizace a v neposlední řadě Policie ČR. Jejich jednotlivé aktivity nejsou v mnoha případech na místní úrovni žádným způsobem propojeny a efektivnost práce je pak nižší z hlediska péče o problémovou mládež.

Z tohoto důvodu byl koncem 90. let v Ostravě iniciován vznik pilotního projektu „Centra včasné intervence,“ který by činnosti výše uvedených orgánů zefektivnil a zejména zkoordinoval přístupy k informacím v rámci jednotlivých institucí a realizovaných projektů směřujících k nápravě nežádoucího stavu. Tento pilotní projekt se stal následně podkladem pro vypracování dokumentu Metodiky Systému Včasné Intervence, která nyní slouží jako základní podkladový materiál pro aplikaci projektu v dalších statutárních městech nebo ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností v rámci ČR.

Systém Včasné Intervence je jednou z možných variant řešení problematiky delikvence dětí mezi zainteresovanými subjekty, u kterých se předpokládá vzájemná koordinace a zainteresovanost. „Centrum včasné intervence je základním článkem systémového přístupu k zacházení s kriminálně rizikovou mládeží na místní úrovni. Centrum včasné intervence slouží k propojení a koordinaci subjektů pracujících s delikventní mládeží. Poskytuje prostor pro zavádění a ověřování nových metod práce a provádění supervize v oblasti práce s mládeží.“²⁹⁾

Cílem centra včasné intervence je: „detekovat hluchá místa současného systému péče o delikventní mládež, která mají vliv na narůstání negativních jevů mezi mládeží a propad konkrétního klienta mimo existující systém.“³⁰⁾

Specifickým cílem centra včasné intervence je: „...vytvoření uceleného systému efektivní péče o delikventní mládež zaměřeného na: včasnou sociální pomoc mládeži s delikventním chováním a odklon jedince od případné kriminální kariéry, jehož podmínkou je aktivní zapojení dětského a mladistvého delikventa a jeho rodiny do tvorby sociálně nápravného programu, který povede k pozitivním změnám v jejich životě tak, aby dítě nebylo ojedinělým excesem dlouhodobě stigmatizováno; objasnění důvodů, které vedly klienta k

delikventnímu jednání, řešení konfliktních stavů způsobených delikventním chováním dětí a mladistvých a restituce oběti takového jednání; vytváření podmínek pro efektivní naplňování sociálně nápravného programu, tj. koordinace a propojení subjektů pracujících s rizikovou mládeží; zvýšení profesních znalostí a dovedností pracovníků v oblasti péče o rizikovou mládež; přípravu hodnotných podkladů pro rozhodnutí soudů a orgánů sociálně-právní ochrany dětí; vytvoření komunikačního systému mezi participujícími subjekty a jednotlivými členy týmu; soustředění komplexních informací o formách, četnosti a místě výskytu delikventního chování pro plánování preventivních aktivit a potřebných sociálních služeb na lokální úrovni; zvýšení bezpečnosti komunity a prevence sociálně negativních jevů; zvýšení efektivity personálních, materiálních a finančních zdrojů. K naplnění těchto cílů bude používáno moderních metod sociální práce, které povedou k posilování klientových schopností a kompetencí vyrovnávat se s problémy přijatelným způsobem.“³¹⁾

Metodická spolupráce zainteresovaných subjektů a vytvoření jednotného informačního prostředí jsou dva ze tří hlavních pilířů Systému Včasné Intervence. Koordinace výše uvedených subjektů má být zajištěna na základě uzavřených smluv. Informace o dětech a mladistvých budou shromažďovány v uzavřeném elektronickém informačním systému, který bude propojen pomocí jednotlivých elektronických uzlů se zúčastněnými orgány státní správy. Díky tomuto propojení dojde přímému přístupu příslušného pracovníka do systému při zjišťování a vkládání informací o konkrétním dítěti či mladistvém a tím k zefektivnění práce a zvýšení rychlosti reakce v oblasti péče o rizikové a ohrožené děti v dané lokalitě. Zároveň dojde i ke zkvalitnění realizace příslušných preventivních opatření.

„Třetím pilířem jsou konkrétní praktická opatření, která tvoří samotný proces nápravy delikventa. Jeho obsah je závislý na místních podmínkách (personálních a materiálně technických) a na iniciativě a schopnosti místně působících subjektů poskytovat doplňkové služby“³²⁾

V současné době je projekt Systém Včasné Intervence s úspěchem provozován přibližně ve 20 městech. Předpokládá se, že postupem času se do projektu zapojí všechny pověřené obce s rozšířenou působností v celé České republice.

14 KAZUISTIKY

Níže uvedené kazuistiky, použité jako studijní materiál pro bakalářskou práci, byly získávány nahlédnutím do spisového materiálu vedeného střediskem Probační a mediační služby v Třebíči a spisového materiálu vedeného Policií České republiky v Pelhřimově. Všechny tři životní příběhy mají ilustrovat použití opatření vůči mladistvým. Jména osob byla pro účely této práce pozměněna.

Kazuistika č. 1

Mladistvý Tomáš pochází z neúplné rodiny, kde žije společně s matkou a dvěma sourozenci. Po oslavě narozenin jednoho z kamarádů se Tomáš vracel do místa bydliště a při tom, pod vlivem alkoholu, poškodil několik zaparkovaných osobních automobilů. V následně v probíhajícím trestním řízení bylo Tomášovi uloženo již v přípravném řízení rozhodnutím státního zástupce výchovné opatření probační program, které mu bylo uloženo vedle podmíněného zastavení trestního stíhání podle § 307 trestního řádu. Klient s uložením probačního programu souhlasil. Měl se zúčastnit probačního programu Most organizovanému Oblastní charitou v Třebíči, což bylo v místě jeho bydliště. Tomáš se však tomuto výchovnému programu vyhýbal, nedokončil školu, kde se učil. Dále požíval alkohol a pod jeho vlivem v průběhu dalších čtyř měsíců spáchal trestní čin výtržnictví dle § 202 odst. 1, trestního zákona. V trestním stíhání Tomáše bylo tedy pokračováno a soud v obou věcech nařídil hlavní líčení. K tomuto se však Tomáš nedostavil. Proto byl na jeho osobu vydán příkaz k zatčení. Tomáš byl zatčen a umístěn do vazby, ze které byl po čtrnácti dnech propuštěn a soud rozhodl o tom, že bylo Tomášovi uloženo trestní opatření v délce 6 měsíců, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu 2 let za současného vyslovení dohledu nad ním. Tomáš tedy dostal ještě šanci.

V této kazuistice je demonstrováno uložení výchovného opatření probační program dle § 15 odst. 1, písm. b), zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Ve výše uvedeném případě však nevedlo k nápravě mladistvého pachatele. Přestože v přípravném řízení mladistvý souhlasil s absolvováním probačního programu, vyhýbal se mu a dopustil se dalšího provinění. Soud tedy uložil trestní opatření odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem dle § 24 odst. 1, písm. h) zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Pod hrozbou

vykonání uložené sankce byla tak pachateli poskytnuta další možnost k nápravě a opětovnému začlenění do společnosti.

Kazuistika č. 2

Milan pochází z neúplné rodiny se dvěma sourozenci. Matka pracuje jako vedoucí malého obchodu s potravinami v okresním městě. Rodina žila v blízké vesnici v družstevním bytě a jednoznačně spadala do okruhu příjemců sociálních dávek. Invalidní otec žil sám v další 3 km vzdálené vesnici. Milan inklinoval spíše k otci a obdivoval jeho zahálčivý způsob života. Tento nikdy v životě nepracoval. Chybějící finanční prostředky si do dovršení patnácti let věku opatroval Milan půjčkami od stejně starých spolužáků a drobnými krádežemi zejména v prodejně vedené matkou. Tyto problémy matka řešila bez kontaktu s policií a vzniklou škodu za něj vždy uhradila. Ze společnosti vrstevníků byl Milan prakticky vyloučen díky dluhům, které si mezi nimi v dřívější době nadělal. Díky své negativní pověsti v okolí neměl v pozdější době žádnou dívku. Situace vygradovala v době jeho sedmnáctých narozenin. Za pomoci klíčů, které odcizil matce, se vloupal do prodejny potravin. Alkohol a cigarety, které zde odcizil, částečně rozprodal a částečně uschoval. S částí odcizeného alkoholu uvedl do stavu silné podnapilosti svoji sestřenicí a poté na ní ve stavu bezbrannosti vykonal soulož. Po jeho odhalení s ním bylo zahájeno trestní řízení ve věci znásilnění dle § 241 odst. 1, trestního zákona a krádeže dle § 247 odst. 1, písm. b), tr. zákona. Soudem pro mládež mu bylo jako mladistvému uloženo opatření odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem. Milan tedy začal pracovat jako dělník v největším kovoobráběčím závodě v okresním městě. Uložený trest bezesbytku vykonal. V tu dobu se zdravotní stav jeho otce zhoršil. Byly mu amputovány obě dolní končetiny. Milan již jako plnoletý začal žít s otcem. V současné době sice pracuje pouze příležitostně, ale vzorně se stará o invalidního otce a společně žijí z invalidního důchodu a dávek za jeho ošetřování.

Uložení trestního opatření odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem dle § 24 odst. 1, písm. h) zákona o soudnictví ve věcech mládeže je v této kazuistice prakticky demonstrováno na mnohem závažnější formě provinění mladistvého. Přesto došlo k jeho nápravě a opětovnému začlenění do společnosti.

Kazuistika č. 3

Radkovi je 17 let a pochází z úplné rodiny s jedním sourozencem. Jeho otec soukromě podniká a je jedním z podílníků velké zemědělské firmy. Matka pracuje jako úřednice. Radek neměl nikdy problémy se zákonem. V létě, když jeho rodiče odjeli na dovolenou do Nizozemí, odcizil osobní automobil matky tovární značky Peugeot a společně s kamarády s tímto vozem vyrazil ve večerních hodinách do 25 km vzdáleného městečka Pacov za děvčaty. Radek vozidlo řídil, přestože není držitelem potřebného řidičského oprávnění. Při zpáteční cestě kolem 23:00 hodin došlo k dopravní nehodě, při které Radek narazil do stromu u silnice. Kamarádi, kteří společně s ním ve vozidle cestovali, utrpěli zranění. Radek na místo přivolal rychlou zdravotnickou pomoc a policii, přestože si byl vědom toho, že se nevyhne trestu. Později se ukázalo, že šlo pouze o povrchová zranění bez jakýchkoliv následků. Ve věci bylo proti Radkovi zahájeno trestní stíhání pro trestné činy řízení vozidla bez řidičského oprávnění dle § 180 d), trestního zákona a neoprávněného užívání cizí věci dle § 249 odst. 1, trestního zákona. Ke stíhání za neoprávněné užívání cizí věci nedala matka v trestním řízení souhlas a skutek byl odložen. Za řízení bez řidičského oprávnění byl Radkovi okresním soudem pro mládež uložen kromě zákazu činnosti spočívajícím v zákazu řízení všech motorových vozidel i trest obecně prospěšných prací v rozsahu 100 hodin. Oba dva tresty vzorně vykonal a v současné době je bez problémů se zákonem.

Tato kazuistika je praktickou ukázkou použití trestního opatření obecně prospěšných prací dle § 24 odst. 1, písm. a) a e) zákona o soudnictví ve věcech mládeže vůči pachateli méně závažného provinění. I v tomto případě mladistvý plně pochopil nebezpečnost svého jednání pro společnost. Obě trestní opatření přijal a bez problémů vykonal.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce byla vypracována na téma Soudnictví ve věcech mládeže - alternativní opatření. Ve svém prvopočátku jsem se v ní zaměřila na krátkou historickou rekapitulaci úpravy trestního zákonodárství nad dětmi a mládeží na území České republiky. Z takto nastíněného vývoje vyplynula jedna velice pozitivní skutečnost, že trestní zákonodárství nad mládeží se v našem kulturním rámci neustále vyvíjí.

Tento vývoj v průběhu staletí jednoznačně postupoval od obecné úpravy problematiky trestné činnosti dětí a mládeže ke specializované úpravě tohoto problému. Dle platné právní úpravy dnes soudy pro mládež velice pečlivě zkoumají rozumovou a mravní vyspělost dětí a mladistvých a do budoucna lze předpokládat, že tato soudní praxe bude neustále propracovanější.

Z rozboru jednotlivých opatření ukládaných mladistvým provedeného v teoretické části této práce vyplynula zásadní skutečnost. Základním smyslem zákona o soudnictví ve věcech mládeže je individuální přístup ke každému konkrétnímu protiprávnímu jednání dítěte nebo mladistvého zakládající se na podrobném zjištění jeho rozumové a mravní vyspělosti, osobních poměrů a poznání všech skutečností, které ho k protiprávnímu jednání vedly, aby mohlo dojít k jeho nápravě, úhradě způsobené škody a opětovnému zařazení do společnosti tak, aby následně nedocházelo k recidivě.

Ze statistických rozborů a praktických poznatků získaných mezi pracovníky probační a mediační služby bylo zjištěno, že uplatňování zákona o soudnictví mládeže v praxi potřebuje ještě další vývoj, který by odstranil zejména chronický nedostatek finančních prostředků pro projekty terciární prevence. Dále je třeba programově zainteresovat do celého systému všechny potřebné subjekty dle programu Systému Včasné Intervence tak, aby účast na těchto projektech nebyla dána pouze dobrovolností, a aby nebyla realizována pouze formálně.

Resumé

V této práci jsem se zabývala alternativními tresty ukládanými dětem a mladistvým v rámci zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Samotná práce je rozdělena do dvou základních částí a to do části teoretické a praktické.

Na počátku teoretické části práce je proveden historický pohled na úpravu trestního zákonodárství nad dětmi a mladistvými na našem území, a to od středověku až po 1. leden 2004, kdy nabyl účinnosti zákon č. 218 z roku 2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže.

Teoretická část se posléze zabývá základním srovnáním trestní odpovědnosti dítěte mladšího patnácti let, mladistvého a dospělého. Popisuje podmíněnou či relativní odpovědnost tak, jak je popisována v rámci zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Zabývá se také pojetím trestného činu ve smyslu trestního zákona, protiprávního činu a činu jinak trestného dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

V dalších kapitolách se pak teoretická část podrobně věnuje jednotlivým opatřením ukládaným mladistvým. Stejně jako zákon o soudnictví ve věcech mládeže přehledně člení opatření na výchovná, ochranná a trestní. Seznamuje čtenáře s každým jednotlivým z nich a komentuje jejich užití.

V závěru se pak teoretická část stejným způsobem věnuje opatřením ukládaným dětem mladším patnácti let a opět komentuje ukládání těchto opatření.

V praktické části se pak má práce zaměřuje na statistické srovnání ukládání jednotlivých opatření mladistvým a dětem mladším patnácti let v průběhu let 2005 až 2008. V další kapitole praktické části se snaží nastínit praxi při jejich ukládání.

V kapitole týkající se probačního programu Most je pak představen konkrétní probační program provozovaný Oblastní charitou v Třebíči. Dále program Systém Včasné Intervence, jenž se pokouší koordinovat a zefektivnit činnost všech státních institucí působících na poli kriminality mladistvých a dětí mladších patnácti let.

Závěrem praktické části jsou zveřejněny kazuistiky dětí a mladistvých získané studiem materiálu na Středisku probační a mediační služby v Třebíči a ze spisů Policie ČR v Pelhřimově. Tyto mají nastínit opravdové životní příběhy dětí a mladistvých a demonstrovat užití jednotlivých opatření v rámci zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

Anotace

Téma: „Soudnictví ve věcech mládeže – alternativní opatření“

Tato práce se zaměřuje především na alternativní opatření ukládané dětem a mládeži v rámci zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Věnuje se platné právní úpravě podmiňující trestnost dětí a mládeže s ohledem na jejich individuální rozumový a mravní vývoj. Komentuje jednotlivá opatření ukládaná dětem a mladistvým v rámci zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Za pomoci statistických dat a zejména jejich komparace umožňuje čtenáři získat základní přehled o četnosti ukládání jednotlivých opatření. Předkládá i poznatky z praxe při ukládání těchto opatření a představuje konkrétní probační program a tzv. Systém Včasné Intervence, který má v budoucnosti sloužit ke koordinaci jednotlivých složek zabývajících se kriminalitou dětí a mládeže.

Klíčová slova

mladistvý, relativní odpovědnost, dítě, opatření

An annotatio

Subject: A law of judiciary in issues of teenagers - measures

This work mainly deals with alternative measures which are imposed on children and teenagers within a law of judiciary in issues of teenagers. It writes about a legal regulation which undermines culpability of children and teenagers with respect to their individual intellectual and moral development. It expounds various measures imposed on children and teenagers within a law of judiciary in issues of teenagers. It allows reader to obtain a basic list which shows how frequently various measures are imposed. It supposes knowledge of the reality and it presents a concrete probation programme so-called System of Well Timed Intervention. should be a base for coordination of various organs which deal with the criminality of children and teenagers.

Key words

teenagers, relative responsibility, child, measures

Seznam použité literatury

Literatura:

1. Hanzová, M., Kodým, M., Krmlíčková, M. *Práva a povinnosti našich dětí*. Praha: Victoria Publishing, 1995, ISBN 80-7187-007-2.
2. Harvánek, J. a kol. *Teorie práva*. Brno: Právnická fakulta MU, 1998, ISBN 80-210-1791-0.
3. Jelínek J., Melicharová D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. Praha: Linde, 2004, ISBN 80-7201-493-5.
4. Kallab, J. *Stručný výklad zákona z 11. března 1931, č. 48 Sb. Z. a N. o trestním soudnictví nad mládeží*. Brno: 1931.
5. Kratochvíl, V. *Trestný čin v Československé a české trestněprávní vědě a trestním zákonodárství*. Brno: Právnická fakulta MU, 1995, ISBN 80-210-1066-5.
6. Kratochvíl, V. a kol. *Trestní právo hmotné obecná část*. Brno: Právnická fakulta MU, 2003, ISBN 80-210-1301-X.
7. Novotný, F. *Trestní právo hmotné*. 1. vyd., Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, ISBN 80-86898-393.
8. Prušák, J. *Rakouské právo trestní*. Praha: Všehrad, 1912.
9. Solnař, V. *Trestní právo hmotné, část obecná*. Praha: 1947.
10. Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. *Trestní zákon. Komentář*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2001.
11. Válková, H. Dunkel, F. *Trestní zákonodárství nad mládeží v historické a srovnávací perspektivě*. Praha: Leges, 1992.
12. Veselý, J. *O trestní odpovědnosti mládeže ve starém českém právu*. Zvláštní otisk časopisu Československé společnosti pro právo trestní, roč. IX., číslo 4.
13. Zezulová, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. Brno: Právnická fakulta MU, 1997, ISBN 80-210-16434.

Časopisy a jiné zdroje:

1. Crha, L. *Tři poznámky k zákonu č. 218/2003 Sb. Státní zastupitelství 2-3/2004*.
2. Picha, J. *K přípravě státního zastupitelství na výkon působnosti zákona o soudnictví ve věcech mládeže se zaměřením na působnost netrestní*. Státní zastupitelství 2-3/2003.

3. Pintera, R. *Zkoumání trestní odpovědnosti osob mladistvých*. List československých právníků, č. 1, roč. XIII. 1931-1932, Všehrad.
4. Sotonář, A. *K některým specifikům uplatnění zvláštních způsobů řízení v trestních věcech mladistvých*. Trestněprávní revue 3/2004.
5. Sotonář, A. *Odstoupení o trestání jako specifická forma alternativního řešení trestních věcí mladistvých*. Trestněprávní revue 6/2004.
6. Večerka, K. a kol. *Mládež v kriminologické perspektivě*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 2009. ISBN 978-80-7338-079-3.
7. Internet. www. Justice ČR. 30. 3. 2009. 8,00 hodin.
8. Internet. www. K centrum NOE. 18. 3. 2009. 21,00 hodin.
9. Internet. www. Kriminologie. 19. 3. 2009. 16,00 hodin.
10. Internet. www. Ministerstvo vnitra ČR. 18. 3. 2009. 20,00 hodin.
11. Internet. www. Probační a mediační služba ČR. 23. 3. 2009. 19,00 hodin.

Odkazový a poznámkový aparát

1. Veselý, J. *O trestní odpovědnosti mládeže ve starém českém právu*. Zvláštní otisk časopisu Československé společnosti pro právo trestní, roč. IX. číslo 4, 2 s.
2. Veselý, J. *O trestní odpovědnosti mládeže ve starém českém právu*. Zvláštní otisk časopisu Československé společnosti pro právo trestní, roč. IX. číslo 4, 2 s.
3. Veselý, J. práce cit. v poznámce 1. a 2., 6 s.
4. Prušák, J. *Rakouské právo trestní*. Praha: Všehrad, 1912, 117 s.
5. Jelínek, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. Praha: Linde, 2005, 182 s.
6. Zákon č. 140 z roku 1961 Sb., trestní zákon, citát § 12
7. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, citát § 5 odst. 1
8. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, citát § 11
9. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, citát § 2, písm. d)
10. Kratochvíl, V. a kol. *Trestní právo hmotné obecná část*. Brno: Právnická fakulta MU, 2003, 158 s.
11. Jelínek, J. a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Praha: Linde, 2004, 191 s.
12. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, citát § 15 odst. 2
13. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, citát § 15 odst. 5
14. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, citát § 20 odst. 3
15. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, citát § 21 odst. 1
16. Zákon č. 140 z roku 1961 Sb., trestní zákon, citát § 73 odst. 1, písm. a), b), c), d)
17. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, citát § 22 odst. 1, písm. a), b), c)
18. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, citát části § 23 odst. 1
19. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, citát části § 25 odst. 2

20. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, citát § 28 odst. 1, písm. a), b)
21. Zákon č. 140 z roku 1961 Sb., trestní zákon, citát § 55 odst. 1
22. Zákon č. 140 z roku 1961 Sb., trestní zákon, citát § 57 odst. 3
23. Zákon č. 140 z roku 1961 Sb., trestní zákon, citát § 32 odst. 2 trestního zákona
24. Zákon č. 140 z roku 1961 Sb., trestní zákon, citát § 40 odst. 3 trestního zákona
25. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, citát § 5 odst. 1
26. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, citát § 93 odst. 1
27. Internet www.kcentrumnoe.cz, citace z dokumentu Probační program MOST
28. Internet www.kcentrumnoe.cz, citace z dokumentu Probační program MOST
29. Internet www.mvcr.cz/clanek/navrh-systemoveho-pristupu-k-peci-o-detske-a-mladistve-delikventy-priloha-2.aspx, citace z dokumentu Návrh systémového přístupu k péči o dětské a mladistvé delikventy, MV ČR
30. Internet www.mvcr.cz/clanek/navrh-systemoveho-pristupu-k-peci-o-detske-a-mladistve-delikventy-priloha-2.aspx, citace z dokumentu Návrh systémového přístupu k péči o dětské a mladistvé delikventy, MV ČR
31. Internet www.mvcr.cz/clanek/navrh-systemoveho-pristupu-k-peci-o-detske-a-mladistve-delikventy-priloha-2.aspx, citace z dokumentu Návrh systémového přístupu k péči o dětské a mladistvé delikventy, MV ČR
32. Závazná metodika Systému Včasné Intervence a týmů pro mládež pro rok 2007, 4 s.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Seznam akreditovaných probačních programů ve smyslu zákona č. 218/2003 Sb.